

The background is a piece of marbled paper with a complex pattern of grey, white, and brown veins. On the left side, there is a vertical stem of a plant with green leaves and a brown, dried leaf. The text is overlaid on this background.

Lányi András

**EGY FELLEBBEZÉS
ELUTASÍTÁSA**

novellák

Liget

Lányi András

EGY FELLEBBEZÉS
ELUTASÍTÁSA

Liget Műhely Alapítvány, 2021

Szerkesztette: Levendel Júlia, Horgas Judit

A borítót tervezte: René Margit

Tördelés: Károlyné Ór Erzsébet

ISBN 978-615-5419-61-4

Tartalom

Fogságom naplója	4
A feleségünk története (egy interaktív elbeszélés)	19
A mindent betöltő szerelem	35
Egy bizonyos karácsonyi történet	41
A hazajáró lélek	45
Az olvasó	52
Alibi	69
A felettük lakó	75
Az alattuk lakó	84
Egy házasság fekete dobozából	89
A közvetítő	92
Rossz hír	98
Egy fellebbezés elutasítása	102

Fogságom naplója

Amikor hosszas alkudozás, évekig tartó hasztalan könyörgés és számos sikertelen megvesztegetési kísérlet után reggel egy ismeretlen őr tollat, tintát és egy köteg Európában gyártott papirost tett elém, még nem gondoltam önre, nyájas olvasó. Egyedül a szabadulás járt az eszemben. Mi egyéb lehetne e váratlan kedvezmény magyarázata, véltem, mint hogy fogvatartóim végre meg akarják tudni az igazságot, döntés született ügyem felülvizsgálatáról, és most vallomást kívánnak tőlem.

Akkoriban sűrűn cserélődtek az őrök, éjszakánként szórványos lövöldözés hallatszott, és a palota előtti téren, melyet csak egyetlenegyszer, elítéltetésem napján láthattam, mindennapossá lett a nyilvános kivégzés, a változások csalhatatlan jele. Mondanom se kell, hogy annyi év után mindez új reményekkel töltött el, hiszen az én helyzetemben bármi változás csak kedvező lehet.

Heteken át dolgoztam beadványomon, javígtattam, tisztáztam, a tisztázatot utóbb gondosan apróra téptem, és kezdtem előlről. Előadtam végül, őszintén és részletesen, az idáig vezető út történetét, a török kormány szolgálatában szerzett egykori érdemeimet, az okokat, melyek számomra lehetetlenné tették, hogy szülőházámba visszatérjek, a titokzatos Kelet országai iránt támadt önzetlen érdeklődésemet, a nyelv- és fajrokonság kérdése körül odahaza régóta zajló tudományos vitát, melynek eldőlését új bizonyítékokkal siettetni feltett szándékom volt. Nem tagadtam, hogy a kereskedés csak

eszköz és ürügy számomra e cél szolgálatában. Mindent megírtam lényegében, a Kelet-indiai Társasághoz fűződő kapcsolatomat s a brit megbízólevél dolgát is sikerült, úgy hiszem, ügyem elbírálása szempontjából kedvező megvilágításba helyeznem. Hangsúlyoztam, hogy elítéltetésem kizárólag a tolmács makacs rosszhiszeműségén múltott, s óvatosan kerültem, hogy az emírről bíráló vagy éppen túlságosan hízelgő szavakat ejtsek – okom volt feltételezni, hogy utódja nem éppen békés körülmények között követte őt a trónon. De a külvilágtól én évek óta el voltam vágva már, tehát semmi bizonyosat nem tudhattam.

Ma sem tudok. Néha azon kapom magam, hogy minden szörnyűség dacára némi nosztalgiával gondolok fogságom első esztendejére, amikor még időről időre korbácsolni vittek. A piactéren eleven emberek nyüzsgő sokaságát láthattam, amíg el nem veszítettem az eszméletemet. Egyébként nem mindig veszítettem el. Egy emberséges őr pedig – kirendelt felcser? – számomra érdektelen híreket, mégis, híreket közölt velem, olyan dialektusban, melyet többé-kevésbé megértek. Fogságomat a kínzás rendszeressége tagolta: az idő előrehaladtát sebeim elfekélyesedésén, majd lassú gyógyulásán mértem. A kintől magamon kívül fetrengtem vackomon, aludnom képtelenség volt, s hogy ne kelljen a saját jajgatásomat hallanom, felidéztem magamban Karszostromának legvéresebb napjait, a gondjaimra bízott sebesültek halálordítását a rögtönzött ispotályban, s minden erőmet megfeszítve próbáltam figyelmemet a

képtelen körülmények között lefolyt barbár műtétek véghezvitelére összpontosítani.

Mire a sebeim behegedtek, rettegve számígtattam ismét, mikor jönnek értem, és vajon hányszor kell elszenvednem még ezt a büntetést. Volt annyi praxisom, hogy tudjam, már nem sokáig bírom. A várakozás napjai rosszabbak talán a sebláznál is. A nyilvános megaláztatás szégyenét, bevallom, egyre kevésbé éreztem, annál inkább rettegést az egyre ismerősebb gyötrelemtől, melyet heteken keresztül mintegy előre elszenvedtem minden egyes alkalommal.

Mozgalmas időszak volt ez, bűzlő, nyomorult cellatársakkal, akik hol megvetéssel, hol félelemteli undorral húzódtak el tőlem, hitetlen idegentől. Időnként érkeztek újak is, bár akkoriban a kivégzések ritkábbak voltak. S mivel a jó és a rossz szubtilitásai iránti érzékemet, azt hiszem, eközben egészen elveszítettem, ma már nem tudnám megmondani, jobb ennél vagy rosszabb állandóan magányos odúba zárva lenni, kiteve a férgek és a téboly lassú, kitartó munkálkodásának. De nem fogoly, aki még a jóról és a rosszról alkotott fogalmak szerint gondolkodik magáról. E fogalmak értelme a választás lehetőségével együtt, mint megfigyeltem, elvész. A fogásban tehát ne volna semmi „rossz”? Igen, asszonyom.

Ha csak a szabadulásról, azaz egy más világróli öngyötrő ábrándozás nem az. E káprázatról mégis kevés rab képes lemondani, élete utolsó pillanatáig – valamint önről én.

Ön él és olvas, nekem ennyi elég. Létezésem axiómája ez: cáfolhatatlan bizonyosság. Cáfolhatatlan, mondom,

mert aki nem olvassa (vagy nem él), az nem fog ellentmondani nekem. Ön, ha olvassa, egyúttal igaznak kell hogy találja. Ha viszont olvassa és az olvasóban nem ismer magára, a kétség mindenestre önt gyötri majd.

Úgy írok, mintha olvasná, ha nem is okvetlenül azt, amit szeretne. (Miféle történeteket kedvel? Meg kellett volna kérdeznem.) Írás közben semmi se korlátoz, hogy azt tegyem, amit a szív vonzalma diktál: szabad vagyok. Amikor olvas, már önnel vagyok, nem itt. (Kérem, olvassa lassan.) Persze, hogyha nem olvas, egész okoskodásom halomra dől, és nyomban kitűnik e rögeszme beteges természete, amit a tartós bezártság, valamint az átélt szenvedés kellőképpen megmagyaráz. Ez az igazság, asszonyom! Csakhogy: nincs rá tanú!

Valószínűtlen, ugyebár, hogy soraim eljutnának önhez. De kérdem én, mi köze az igazságnak a valószínűséghez? Az élet valószínűtlen; aki utazott valaha a sivatagban, könnyen belátja ezt. Az enyém pedig kivált egy hajszálon függ csupán. Hogyisne választanám durva, kegyetlen őreim helyett az ön figyelmes tekintetét? Amellyel éppen ezt a fejtegetést olvassa. Az ellenkező esetet, miszerint nem olvassa, értelmetlenség volna komolyan fontolóra vennem. Mit számít, hogy mi áll egy könyvben, aminek nincs olvasója?

Július 11-én enyhe volt a levegő s alig lengedezett a szellő, mikor a füves térségen csendesen tovaügettem. Vagy: holnap kimegyek a vasúthoz, az indóháznál várom Mária Lujzát. Vagy: tevéink szerencsésen

megérkeztek a kikötővárosba. Ezek mind értelmes és a maguk módján helytálló kijelentések. Függetlenül attól, hogy Mária Lujzára esetleg hiába vártam, az egykori, rég elveszett naplóból idézett mondat mindenesetre valószínűságot jelez. Az is igaz, hogy tevéink az úton lábukat szegték, e szándékos hazugság azonban egy üzleti levélben nevezetes célt, tudniillik hitelezőm megtévesztését szolgálta. Az első mondat pedig – talán érezhető – egy bűnösen rossz elbeszélés kezdete, melyet még Aleppóban írtam valami honi folyóirat számára, melynek külföldi levelezőjeként reméltem egykor egzotikus irodalmi babérokat, sajnos, hasztalan. E kijelentések mindegyike a beszélő szándékának megfelelően ír le egy képzelte vagy valószínűságot helyzetet, értelme a szavak találó megválasztásán, a helyes szórenden, valamint a ragozás mikéntjén múlik; bármi kis eltérés ezekben jelentős lehet. Az olyan kijelentés, amelynek nem gondolható el legalább egy eltérő értelmű változata, értelmetlen volna. Az értelem a különbségben rejlik, s a változatok jelentőségének ismeretéhez kötött. A fogság lényege a változás hiánya, ezt a különbségek nem érintik, sőt elfedik. A fogság leírhatatlan.

Írnom csakis a fogság idejét tarkító esetlegességekről lehetne. Magától értetődik, hogy az írást is ezek közé számítom, szóljon bármiről, akár a szabadulás reményéről. (Aki pedig azt állítja, hogy a saját képzeletének rabja, sosem volt rab, és nem tudja, mit beszél.) A fogság a történetek hiánya. Ettől függetlenül a börtönben is történnek, persze, történetek. Mindjárt például, ha másokkal összezárnak. Ilyenkor nyomban elkezdődik a „ti”

történetetek, a közös kübli körül, egyebek, minek beszélni róla?

Itteni viszonyaimról, ebben biztos vagyok, írni nem akarok. Végtelen korlátoltság volna tőlem végtelenül korlátolt körülményeimnél időzni ahelyett, hogy az írás segítségével próbálnám e körülményeket, amennyire lehet, magamtól eltávolítani.

Tudom pedig: a magaméhoz fogható tapasztalatokat európai utazó ritkán szerez – még ritkábban éli túl. S „addig is”, megőrizhetne a kétségbeeséstől a meggyőződés, hogy még mostani feljegyzéseimmel is a haladást szolgálom, az emberiség ügyét, midőn a művelt világ valamennyi akadémiájának küldötteként időmet az itteni börtönviszonyok, ritka százlábúak és büntetésnek tudományos elfogulatlansággal végzett megfigyelésének szentelem.

(Jámbor tanítóm volt, aki a csapongó képzeletű növendéket először kapva holmi beszélyek írásán, néhány gyümölcsöt és a kerti munka szerszámaikat helyezte íróasztalomra, unszolván, hogy ami előttem áll, azt igyekezzem szavakkal visszaadni, semmi egyebet. Napokon át szenvedtem e lecke fölött, míg eldöntöttem, író nem leszek. Soha többé nem fordult meg fejemben, hogy nyomorúságomat megkettőzzem azáltal, hogy leírom.)

A tengerre gondolok. Egy ódivatú elbeszélés hőse lenni, hosszú tengeri úton, az ön kezében...

Mit szólna egy elbeszéléshez, melynek hőse Kis-Ázsiában él mint katonaoorvos, utóbb kereskedő, meglehetősen tevékeny életet? Hogy miért hajszolja magát készakarva olyan vállalatokba, melyek minden idejét és figyelmét fölemésztik, könnyen kitalálhatja, aki idejét regényekbe temetkezve mulatja: önmaga elől menekül. Nincs olyan veszedelem, ragály, gonosz kísértés, mit nagyobb igyekezettel próbálna magától távol tartani, mint az otthon hagyottak emlékezetét. Bólintson, kérem: elmondhatatlan kín tudni szeretteinkről, és életükben többé részt nem vehetni. Áldott emlékezetű szüleinek szemét idegen kéz fogta le, folytatná az elbeszélő, s ön a tengert bámulná egy darabig. Menyasszonya, aki – biztosíthatom erről – híven szerette, a gyötrelmes várakozás és kétségbeesett fogadkozások éveit után más férfié lett, az élet rendje ez. Sorolhatnám tovább: barátai szerteszédtek, ismerősei többé nem ismerik, tartozásait nem hánytorgatják, a pártja hívek nélkül maradt. Ítélet, börtön nem fenyegeti többé, nincs akadály, hogy hazájába visszatérjen. Hazája sincs. Minden levél, mi onnan érkezik, hozzon bár jó vagy rossz hírt, üzenete egy: „öld meg magad!, minek élnél tovább?” Hordozza magában a sivatagot. Egyre messzebb hatol Ázsia belsejébe...

Hogy dédelgettem magamban „ennek az embernek” az emlékeit! Az anyanyelvét. Az anyanyelvén mondtam vissza az életét naponta, föl-alá járkálva e szűk helyen. Nem engedtem, hogy bármi jelentéktelen, fájdalmas vagy éppen szégyellnivaló apróság veszendőbe menjen, ami elősegíthetné, hogy ön helyes megvilágításban lássa történetét. Hogy vágyakoztam a toll és a papír

után – ön után, olvasó! Fogalmaztam és memorizáltam hónapokig, hogyha majd egyszer nekilátok, eszembe jussanak ezek a mondatok. Nem jutottak eszembe, ezek már nem azok. A fogalmazásra nem is igen ügyelek többé. Micsoda kegyetlenség, akárhogy is, itteni szavaimat alkalmazni az ő életére! Nem láttam át. Egyáltalán nem láttam át. Éppen ellenkezőleg: azt reméltem, hogy a múlt örökkévalóságába zárkózva valahogy megmenekülök majd a jövőtől, hiába vár.

Elterveztem, hogy olyan körülményesen fogom részletezni mondanivalómat, és a kívánt hatás elérésére alkalmas kifejezések között addig keresgélek a leginkább nekünk való után minden egyes adandó alkalommal, hogy elbeszélésem végére soha ne jussak el. A történetmondás Achillese, gondoltam, teknőc-sorsomat nem érheti utol.

Eltelt a nyár – errefelé egy igen hosszú évszak. Vártam, nem hívtak. Úgy látszik, büntetésem az új hivatalnokok is éppen helyénvalónak, vétkemmel arányosnak találják.

Vallomásomat az örök főnökére bíztam, vagyis arra, akit én a főnöküknek vélek, mindegy. Megértette, hogy mit akarok, utóbb jelbeszéddel és szavakkal is megerősítette többször, hogy írásomat az emír környezetét képező nemezkalpagos, nagycsizmás előkelőségek közül annak nyújtotta át – illő alázattal, mutatta hogyan –, aki a hóhérok és a börtönőrök felügyeli.

De tényleg elment-e a levél? És kinek a kezébe került? Mi a bűnöm? Egyáltalán, ki lehetek vajon az ő szemükben? Ilyesmiken töröm a fejem megint. Rájöttem: feleslegesen. A rab kiléte közömbös. Találgatni pedig, hogy miért szenved fogságot, legfeljebb arra jó, hogy a büntetés idejét valamivel kitöltse. S hogy meddig tart büntetése, már végképp nem rá tartozik. A fogság az egyedüli való.

Beláttam, jobb lesz nem bolygatni többé a múltakat. A Kaszpi-tengeren túl, sivatag időben kiszáradt könny-folyam medrét kövesd, nyájas olvasó, börtönömhöz vezet. Már csak rád gondolok, aki e pillanatban rám figyelsz. Találj meg! E fordított mítoszban egyedül te lehetsz Eurüdiké, aki óvatosan haladva betűről betűre, fogságomból kihozatsz.

Hajolj könyved fölé, olvass tovább. Mintha megállt volna az idő a tengeren...

...Egy örökkévalóságnak tűnt az az utazás Szmirnától Southamptonig. Aki csak szárazföldön utazott, bármi messzire, nem ismerheti ezt az érzést.

Az első héten a türelmetlenség majd szétfeszített. Száműzött társaimmal sorsunk jobbra fordulását reméltük az úttól, mely Ázsiából végre, útlevel nélkül és inkognitó ugyan, de Európába visz. A második hét halálos ellenségeket csinált belőlünk: hívők és kétkedők kis híján ölre mentek a jövő kilátásai és teendői felett. A kapitány, egy ciprusi görög, igen udvariasan, de annál határozottabban figyelmeztetett bennünket, hogy

napközben a fedélközt, sőt, lehetőleg kabinjainkat se hagyjuk el, s az utasok előtt ne mutatkozzunk. A harmadik héten már nem is igen akaródzott előjöttünk a homályos fülkéből, látni se bírtuk a Földközi-tengert. Szélcsend volt, rekkenő hőség, s tökéletesen valószínűtlennek tűnt, hogy az ócska gőzgép valaha is megbirkózzék a végtelen távval. Órákon keresztül bámultam a lapátkerék ismerős, egyhangú küszködését: forogtunk mind a ketten sorsunk tengelye körül; mi-végre minden erőltetett csapáshoz a cél képzetét társítani?

Legalább egy sziget látszódna – káprázó szemeink belefáradtak a horizont kémlelésébe. A távoli földrész, ahol belőlünk ismét tisztiorvos, sikkasztó, börziáner, államférfi vagy összeesküvő leend, ugyanolyan valószínűtlen messzeségben volt, akár a csillagos ég vagy Ázsia, melynek partjait bizakodva hagytuk magunk mögött, mint egykor honfoglaló őseink. Elhagytuk-e vagy a képzelet játszik velünk, már nemigen kérdeztük egymástól. Szótlán bámultunk naphosszat magunk elé.

Tíz hét egy hajó gyomrában! micsoda megpróbáltatásnak képzeltük – s szenvedtünk tőle, tényleg. Ki hitte volna, hogy egyszer még ez az emlék segít majd sorsommal megbékélnem, valamint a tudat, hogy a világon minden szenvedés többé-kevésbé a képzelet műve. A képzeleté, mely folyvást azt hazudja, hogy ami van, lehetne másképpen is. Aki el tudja némítani magában ezt a hangot, nem szenved többé. Én nem tudom. Így hát – hajózom. S nem mérem az időt. Óceán az vagy sivatag,

melyre a mennyezet alatt a falba vágott szűk résen keresztül ki úgyse látok, nemde, egyre megy.

Sőt, inkább húzom-halasztom a megérkezést. Most is az elbeszélés fonalát még Cádiz kikötője előtt elharpogom – ez nem képzavar, tű s ollótól a fogoly még képzeletben is megfosztva lévén, az elbeszélés fonalát, ez világos, én csak foggal tépdeshetem. Igen. Épek még a fogaim, asszonyom. Csak a hajam hullott ki, és a szakállam tiszta ősz.

Őn majd Cádizban száll a hajóra, kísérelőjével, kiben a férjet s az angol gyarmati úriembert nyomban felismerem nem lesz nehéz.

(Azt akarta, ugye, hogy köztünk ne történhessen semmi, s én szót fogadtam. Most sincs másképpen, figyelje meg: amíg nem gondol rám, teszem azt, hogyha szólnak önhöz vagy a hűségeseb látogatót jelez, s ön olvasmányát félretéve elébe siet a kerti úton, én addig megszűnök, s ha egyszer nem lesz kíváncsi többé a folytatásra, magamtól nem folytatódok, ebben biztos lehet.)

Az olvasástól fáradtan az ölébe ejt, ölében pihenek.

Mily rengeteg időt töltöttem életemből türelmetlen, emésztő várakozással! Vártam vizsgákra, büntetésre, szerelmekre, kinevezésre, ütközetre és gyógyulásra. Itt többé nincs mire. Ezután semminek nem kell következnie. Minden pillanat maga a beteljesedés. Különös, de így van. Ettől még nem biztos, persze, hogy elviselhető.

Egy nap arra ébredek: mindenki megfélelkezett rólam! Rohannék neki a falnak. Megbizonyosodnom semmiről sem lehet, mégis, e naptól fogva nincsenek kétségeim.

Fogságom ideje egyedül a véletlen szeszélyén múlik – bármi más kombináció merő önáltatás. Őreim bármikor végezhetnek velem, nem tartoznak már rólam számadással. Akik elítéltek, minden jel szerint maguk is áldozatul estek egy véres palotaforradalomnak. Egyszer majd átvizsgálják a börtönt, vagy befalazzák, s azt én elevenen megérem vagy sem, de akit majd akkor a napfényre fölvezetnek, már nem én leszek.

Halhatatlan lélek? Némelyik még az élet végéig se tart ki. Egy nap arra ébredek, megfélelkeztem magamról.

Már a nyílt óceánon haladunk. (Tudja, hogy én a térben inkább otthon vagyok, mint az időben, ahol könnyen megcsalatkozom, így azután mindig lennem kell valahol, még akkor is, ha csak álmodom.) Hetek óta váltunk egymással néma pillantásokat. Csak akkor láthatom, ha előresétál a hajó orrába. Elhítem magammal, hogy az én kedvemért tartózkodik ott, és nem unja meg bámolni a sirályokat.

Jól megfigyeljük egymást. E naponta ismétlődő szótlan kalandnak kell hogy legyen folytatása. Ön, ha akar, többet megtudhat rólam a kapitánytól, mintegy mellesleg hozva elő a különös fedélközi utasok dolgát, mint önről én. Nekem viszont élénkebb a képzeletem.

Fogadkozom, hogy Angliába érve nem nyugszom, míg valahogy föl nem találok. Számlálom a napokat. (Szám-láltam akkor. Most félek, nehogy az utazás pár szóval el-beszélhető történetéből túl hamar kifogyjak.)

Segítségemre siet a pestis. Keleten dögvész dühöng. Mi nem tudtunk erről, de hajónkat valamennyi utasával negyven napi karantén várja Southampton dokkjai előtt. Negyven nap haladék.

Feszült tétlenség, lazuló fegyelem. Valami intézke-dés történhetett ügyünkben: a száműzöttek megjelen-hetnek a fedélzeten. Külön étkezünk. Némi rokonszenv, inkább szájalom a szabadságszerető Anglia részéről. A távolságot csökkenti, de éppenséggel meg nem szünteti; így, testközelből csak annál érezhetőbb. Ön és férje a ka-rantén idején lehetőleg tartózkodnak mindenféle társa-ságtól. Talán a ragálytól félti önt. Megfigyelem: regé-nyeket olvas. Mohón, türelmetlenül. Ezt a körülményt megjegyzem magamnak. Amikor szót váltunk végre, udvarias, csevegő modorban erről kérdezgetem. Ön vi-szonzásképpen engem utunk kényelmetlenségeiről, ke-rülve minden személyes vonatkozást. Máris mindent tudok s mintha mindig is tudtam volna önről, összeg-zem lelkesen a füleddt kajütben.

A gyarmatokon élt évekig, távol honfitársaitól, ide-genek között. Varázslatosak, nemde, a trópusi éjszakák. Hát a magyarok – kicsodák? Elmagyarázom. Ismer száműzötteket, mondja, ön is, mindenféle nációból va-lót. Igen, mondom, a magyarok a száműzötteknek egy neme, akik a száműzetésben azon rágódnak, hogy a ma-gyarok kicsodák.

Kitérően válaszol, a bezártság érzése és a kétség, mondja, ön előtt sem ismeretlen. Később hozzáteszi: előfordul, hogy olyasmire vágyik, amiről tudja, hogy elérhetetlen. A könyvek lapjain keresi.

Ez a történet például – ismerős? Olvasta valahol vagy könyvből felpillantva hallgatta útítársát – „a sivatagot én bensőmben hordozám” –, vagy most hallja először?

Amikor olvasván az olvasóban magára ismert – ne tagadja –, szavaim értelmével tisztába jött. Hogyan? Az elbeszélés csak alkalmas ürügy jelezni cinkosságunkat abban, amiről nem beszélünk? Minden olvasás természete ilyen. Megérteni egy történetet nem azt jelenti, hogy rábólintunk, igen, ez így lehetett. Mielőtt író leszünk és olvasó, kell hogy valamiképpen már ismerjük egymást. Ebből fakad a visszatérés (megértetés) képtelen reménye, mely fellázítja az értelem fogságában vergődő képzeletet.

Tehát a fogság is képzelt csupán? Annak a negyven napnak a metaforája, mondjuk, melyet az ön közelében töltöttem Southampton partjainál? Rendben van, horgonyozzunk le itt, hagyja rám, hogy a járvány foglyai voltunk, hogy voltunk valahol és ezentúl mindig ott leszünk. Hátha a képzelet, mely túl sokat képzelt önmagáról, megnyugszik ebben, és a naplóírás fogsága véget ér.

Bódult félálomban töltök heteket – csakhogy felébredjek végre. Elképzelem, ha éber öntudatomat valahogy visszanyerném, szertefoszlana ez a kietlen látomás, melyben a legnyomasztóbb, hogy tökéletesen valószerű. De megtévelyodni készakarva, úgy látszik, nem lehet. Valami mindig visszatérít – a pontosvessző kitételére is még „én” ügyelek –; az örület mezsgyéjét, azt hiszem, nem léptem át.

Utaztam, láttam sokat, éltem is vagy csak folyvást menekültem, elég messzire mentem. Ha mindent elveszítettem is, ami nem történt meg velem, abban nem érhet veszteség. A hiány örökre ugyanaz marad. Nem hagy el soha, ami nem volt, nem változik.

Fekszik a nyugágyban, háttal nekem, én a korlátnak támaszkodom. Nem látom, amikor megszólal: jó történet az, mondja, amelyben valami mindig kimondatlan marad.

S úgy végződik jól, felelem erre, ha mint a szív, egyszer csak megszakad.

(Álmomban szülővárosom dombjait látom – egy nagy folyó két partján fekszik ez a város –, alkonyodik, én a folyó innenső partján állok, és arra gondolok, hogy rövidesen eltűnik a sötétben a szemközti dombsor a piros cserepes háztetőkkal, el a vízparti templom sziluettje is, utoljára látom talán. Elszoruló szívvel ébredek, a hőség ilyenkor hág itt a tetőfokára, verítékben úszó testemet bőröm alá befészkel, láthatatlan férgék sokasága marja.)

A feleségünk története (egy interaktív elbeszélés)

Ki ne szeretett volna egyszer az életében, legalább néhány órára, legalább képzeletben Veszejtő Géza lenni? A Gyarmat utca 15/A-ban, albérletben húzni ki a nyolcvanas éveket, a Csöndes Órák (azelőtt Új Világ) szerkesztőségében korrektúrát olvasni, éjszakánként Starkék veszekedését hallgatni a rabicfalon keresztül, a kéziratban terjesztett „Út a szolgaságból” című politikai pamflet állítólagos szerzője lenni, mely a szűk baráti kör egyöntetű véleménye szerint alaposan kikezdte a népi demokrácia rendjét. Elnyerni vagy nem nyerni el Kemes Andrea szívét. Ha őszinték akarunk lenni – bár ez korántsem bizonyos, mármint hogy akarunk-e –, gyorsan bevalljuk, hogy szerintünk nincs ilyen ember, ha van, nem érdemes rá sok szót vesztegetni. Különösen most nem, amikor – egy szokványos, de ezúttal igen helyénvaló fordulattal élve – előttünk a nagy alkalom!

Minek hazudnék? – jegyzi fel Veszejtő Géza 1994. április kilencedikén – már sejtem, írja ő, hogy mindvégig hazudni fogok – a Varsó utca sarkán álltam (ez még igaz), a Thököly úti gyalogátkelő forgalmát figyeltem, tudtam, hogy nemsokára (akármikor plusz harminc perc késés) megjelen sz a túloldalon, hirtelen megértetem, de csak ekkor, komolyan – Nincs folytatás. Ha csak ez itt nem. Rajtunk múlna hát, hogy mit értett meg Veszejtő Géza a Varsó utca sarkán, Budapesten, egy

ígéretesen szép – mások szerint kimondottan csúf, vagy az évszaknak épphogy, de várakozásainknak semmiképpen sem megfelelő – kora tavaszi napon? Igen, pontosan ezt állítom. Miért? Hagynánk inkább a kérdést örökre megválaszolatlanul?

A helyzet az, hogy engem nem az ismeretek hiánya, hanem éppen ellenkezőleg, az igazi elbeszélők, a harmadik személyben szólók nyomasztó és szükségképpen mindentudása gátol abban, hogy eláruljam önöknek, mi az, amit hőszám hirtelen megértett, és feljegyzései miatt szakadtak félbe ezúttal is. (Levelezés? Napló? Novella-kezdemény? Nem titok az, amit már ketten tudnak. Ha megíródtak volna, s ha valaki egyszer venné a fáradságot, hogy összeszedje őket, a korszak jelentős, bár irodalmi beccsel nem bíró dokumentumai közé számítaná a leletet.) A felelősség, ami együtt jár ezzel a mindentudással, kései nemzedékünk számára egész egyszerűen elviselhetetlen. Az alkalmi krónikás már a legegyszerűbbnek látszó kérdésekben is döntésképtelen: segítse nekik! Segítsen ön! Múlják a folytatás – e keserű pohár – az ön elhatározásán, képzelőerején, játékos kedvén, ami belőlem régen kiveszett. Legyen ön Veszéjti Géza, egyúttal: legyen ön én! Képzeldjék e kettős fedezékből, rohadt leleselkedő, kedve szerint!

Legszívesebben már ebben a pillanatban magára hagynám, mosva kezeimet, de belátom, hogy ezt mégsem tehetem. A szerző szerepe, bármeddig dekonstruáljuk őt (engem? Veszéjti Gézát? Önt? Kész röhej!), el nem enyész, csak módosul, a játékszabályokat mindenestre

ő adja meg. Mondjuk így: ő a kihívó fél, aki az olvasót provokálja valami köztük régóta fennálló elintézetlen ügyben, s bízunk tudós segédeinkre, melyikünk legyen a sértett.

De hogy kié a seb?

A feltételeket ezúttal mindenesetre önök diktálják. Tessék, mit szeretnének hallani?

„Elhatároztam, hogy a szerelmem egy szobába képezelem, egy szobába, melyet egy elhunyt szép látogató emléke tett számára szentté.” A művelt kevesek e pillanatban máris műhelyem titkába látnak – újabb helyszín –, ahol úszónadrágban ülök, és Poe Allan Edgar szavait verem a gépbe, akinek (Összes Műveit elhagytam valahol. Órákat töltök azzal, hogy jegyzeteim között megtaláljam a cédulát, amelyre – kész szerencse – a Poe-idézetet felvéstem egykor, csak hogy húzzam az időt, és ne kelljen nekilátnom Veszeji albérleti szobájának leírásához, amiről, komolyan mondom, semmi említésre méltó nem jut az eszembe, pedig évekig lakta (és lehet, hogy ez nagyon is jellemző rá). Közben megrohan a kétség, vajon az efféle elhatározások – hogy a szerelmem egy szobába stb. – mennyiben befolyásolják a történetek kiemelését? *A műalkotás filozófiájában* Poe erőlködik, hogy hűvös számítás volt a részéről, nem egyéb, mellyel az elérni kívánt sejtelmes és regényes hatásnak megfelelő körülményeket előállította *A holló* című híres költeményhez. S az olvasót felkavaró érzelmek forrását senki ne keresse, úgymond, az ő szívében, mert neki bizony egészen más a dolga, amikor költ, nem az érzés. A művelt kevesek fejében ezen a ponton megfordulhat

ugyan, hogy *A műalkotás filozófiájában* közölt fejtegetés esetleg maga is afféle költői trükk csupán. Nem önleplezés, hanem újabb alakoskodás: az élmény és a mű közötti terra incognita térképét Poe, régi utazók modorában, egy képzeletbeli lény, a voltaképpen szerző (auctor auctor) ábrázolatával teszi hihetővé. De következtelen lennék magamhoz, ha ezek után elhallgatnám e felhasználóbarát és merőben újszerű elbeszélés olvasója előtt, hogy itt-ott magam is engedek hasonló csábításnak, nevezetesen, hogy a fenti kitérő sem hordoz esetleg érdemi információt, és őszintén szólva, nem fokozza az irodalmi termék élvezeti értékét, még az sem kizárt, hogy félrevezető utalásokat tartalmaz: a lényegget (amelyen túl vagyunk).

Rendben van, rábíztuk az olvasó leleményes képzeletére, hogy a mondott időben és helyen Veszeji Géza miféle felismerésekre jut, saját játszómája végéhez közeledvén, erre majd ki-ki ízlésének megfelelő választ talál, de az már nem rám tartozik. E pillanatban inkább az ellentmondás foglalkoztat, melybe meggondolatlanságom kevert, nevezetesen, hogy hová is képzeljük őt egyáltalán? A Varsó utca sarkára, a szemerkélő esőbe, vagy mégis inkább abba a bizonyos szobába (hajdani albérletére gondolhattam), amelynek szép látogatója még mindenestre él: hiszen késik. (Tudják mit? Nem én vagyok cinikus.) Lehetséges, hogy Kemenes Andreára várva hő-sünk maga idézi fel 1994 tavaszán a tágas és kietlen (ennyivel letudom) Gyarmat utcai szobát? Az bizony könnyen lehet.

Ahogy az emlékezet Möbius-szalagját pergetem, már látom is Veszejti Gézát magáról megfeledkezve álldogálni a szoba közepén, kezében az eltűnt Poe-kötettel, könyvek a lábainál, a közértestől kapott papírdobozokban is könyvek meg folyóiratok, ameddig a szem ellát (Veszejti legyen rövidlátó). A költözködések legkényesebb pillanata ez: könyvei, bármennyit hagyott is el közülük itt-ott, még mindig túl számosak, a doboz kevés, még kevesebb fér majd a zöld Trabantba, mely most gördül a ház elé.

Ezek szerint tíz óra mindenképpen elmúlt, Szenes, egy délelőtti szolgáltató műsor riportere elbúcsúzott a hallgatóktól, hogy az egyenes adásból egyenesen ide hajtson, átköltöztetni a barátját egy bizonyos Hegyes-halmi Erikához, akinek időnként házasságot ígér.

Ha Szenes nem beszélget egyszer Erikával a mikrofon előtt az alternatív mozgásművészet hazai helyzetéről, ha beszélgetés után nem a Fiala Művészek Klubjába hívja, ha ott nem Veszejti Géza várja, ha Szenes nem önzetlen barát, végül ha nem tanúja már évek óta Veszejti oda- és visszaköltözködéseinek, úgy most bizonyosan nem iszik egy pohárával az újabb (de ezúttal, hidd el, végleges) elhatározásra. Pezsgőt délelőtt! Ha nem iszik, a bonyodalom egy szállal szegényebb marad. De ez most már mindennel így lesz. A körülmények megválasztásánál legyünk tehát elővigyázatosak. A megelőző napok egyikén szervezzünk politikai vitakört ismerősünk lakásán, ahol Veszejti felelevenítheti a régi ismeretséget egy Meznerics nevű volt évfolyamtársával. A Meznerics nevű, akit senki se vár, taxival érkezik majd a Gyarmat

utcába, valami félórával Szenes után, de ez nem tesz semmit, mert Veszejti még mindig nem végzett a könyveivel. Szenes engedi be, aki a konyhában épp kávéfőző magának. Két nagy sporttáskájáról azt hiszi, hogy ő is a költözködésben fog segíteni. Mekkora tévedés! Amikor Veszejti kijelenti, hogy kezeskedik a rádióriporterért, a dúlt Meznerics tudatja velük, hogy a Beszélő legújabb számának négyszáz példányát szállítja éppen, csak azt nem tudja még, hová. Figyelik a lakását, gyanús jeleket tapasztal, nem viheti haza a tiltott irodalmat. Az sem volna valami bölcs dolog, ha azokat keresné fel, akik a példányokat kisebb-nagyobb tételben tőle szokták átvenni, hogy értékesítsék megbízható ismerőseik körében. Így esett a választása éppen Veszejtire, mert ő gyanún felül áll, és a legkörültekintőbben összeállított nyomozati anyag se hozná a nevét összefüggésbe a Meznericsével. Sőhajtva veszi tudomásul, hogy a szobát ma estig ki kell üríteni, de nem jön zavarba, virágnyelven telefonál hosszasan, és csak azt kéri, segítsenek neki egy újpesti címre eljuttatni a szállítmányt, mert a taxizás kész életveszély. A költözködés, ugye, igazán várhat addig.

Hősiünk most mit tegyen? Beszélje rá Szenest, aki persze szabódik, az állása miatt, meg aztán ivott is már, hogy üljön kocsiba, és juttassa el a Meznerics nevűt az illegális sajtótermékkel a biztonságosnak vélt újpesti révbe? Vagy vezessen ő? Maradjon a költözködés délutánra? Esetleg Meznerics várja ki a lakásban, amíg a zöld Trabant Veszejti ingóságait új élete színterére röptíti? Amint az lenni szokott, a kínálkozó megoldások

közül úgyszólván taláalomra választ ő is egyet. A döntést megelőző tanakodás nem tart öt percnél tovább. Azóta évek teltek el, de talán ma sincs nap, hogy ne rágódna e látszólag csekély jelentőségű döntés következményein: mi minden alakul másképp, ha akkor – most ez a mondat nem folytatható, ugye, megértik: valamit valamiért. Nem okulhatunk a múltból – okozni fogjuk a változatokat. Azt akarjuk, hogy *lehessen* valamennyi, hogy a választás lehetősége újra és újra a rendelkezésünkre álljon. A választást választottuk, még ha azóta nincs is mi között. Ne legyen inkább: nehogy az *egy* lehetetlennel kelljen szembenéznünk. Mi valamennyien a Veszéjti Géza tépelődéseiből bújtunk elő.

Számára pedig, őszintén szólva, nem a demokratikus ellenzék viszontagságos történetében játszott kis epizód szerep tette emlékezetessé azt a napot. Gondolt is ő a sajtórendészeti ügyosztállyal vagy a Tolnai Lajos utcai intim kis irodával, melynek az ódivatú írógépen kívül egyetlen nevezetessége – a nyolcvanas évek végén – Dzserszinszkij, a hű csekista portréja a falon.

Ez volt az a pillanat, amikor még semmi sem kizárt! (Egy filozófus kortársam könyvében olvasom, hogy választásainkkal együtt választjuk, az erkölcsi felelősség teljes terhe mellett, tetteink előre semmiképpen sem látható következményeit is, a befolyást, melyet azok előttünk ismeretlen körülmények alakulására gyakorolnak. S ha úgy vélnénk, hogy ez utóbbiakról nem mi tehetünk, akkor az ember erkölcsi méltóságáról szóló sok prédikáció számunkra nem volna egyéb ünnepi szóvirágnál.) Etika, ahogyan Hegyeshalmi Erikát Veszéjti

becézte, türelmetlenül várja őt egy félig beépített s még leszigeteletlen tetőtérben, a politikai öntudatra ébredő értelmiség a Beszélő legújabb kiadására vár, a Meznerics nevű személyi követői a ház előtt arra, hogy a gyanútlan gyanúsított innen majd merre távozik, Kemenes Andrea pedig az Operánál a földalattira.

Pár perce még maga sem sejtette, hogy hamarosan lélekszakadva fog beállítani a Gyarmat utcai albérletbe, ahol mint Veszeji menyasszonya töltött felejtetetlen órákat. Jövetelére tehát nem számítanak, de ennyi előnyt mindenképpen adnom kell az olvasónak, mielőtt a kezébe venné Veszeji sorsának irányítását, választana, lépne és újra választana helyette, mert ez a sors már évek óta Kemenes Andrea körül forog, nagyjából egy helyben. Igaz, a történetek idején mindketten úgy vélik, hogy ez a korszak az életükben végérvényesen lezárult; a rossz lelkiismerettel, értelmetlen várakozással, kilátástalan készülődéssel és mintegy zárójelben telt évekkal. Nem volt ez valami könnyű elhatározás, mondanom se kell, megkínlódtak érte alaposan. És mégis: ha Andrea idejében érkezik, lehet, hogy még egyszer, újra minden megváltozik?

Ez már, ismétlem, önökön múlik csupán. A kezdő állást ismerik, a szerző rövidesen elengedi a nagykorúsított olvasó kezét, ne gondoljanak rá, és ne kérdezzék, mások hogyan jártak önök előtt, higgyék, az irodalmi hősnők tisztán és érintetlenül lépnek minden új olvasatba. Amikor képzeletben átadják magukat annak, amit a szerző önöknek enged át, legyenek biztosak ebben:

szép és halhatatlan Lenórárnak előre nem tudható történetében önök lesznek – együtt és külön-külön – az igazi.

Miként lett Kemenes Andrea Veszejtí Géza menyasszonya? Nos úgy, hogy a házinéninek mindenképpen mondani kellett már valamit. A bérleti feltételek szigorúak voltak, Andreán kívül más női látogatót nem is fogadhatott hősünk a nevezetes szobában.

Másfelől meg igaz az is, hogy Kemenes Andrea férjhez ment, és van egy szép kisfia, Jónás. Vízkeresztkor (vagy hamvazószerdán, annyi bizonyos, hogy ez a dátum többször módosult) járt le az utolsó határidő, amit közös megegyezéssel kijelöltek, hogy Andrea közölje végre férjével az igazságot. De mi az igazság?

Ugyanezt a kérdést vetette fel János is, a férj, miután jegyzeteire támaszkodva évekre visszamenőleg felsorolta azokat a félreérthetetlen jeleket, melyekkel rendetlen és szórakozott felesége már régen elárulta hűtlenségét. És nem is véletlenül! Az igazság az, ha már itt az igazsággal hozakodik elő, hogy ezzel a viszonytal Andrea neki akart valamit a tudomására hozni, ellene lázadt fel, őt akarta büntetni, sikerült, gratulál. Mert Andrea megrémült attól a kölcsönös kiszolgáltatottságtól, amit egy felnőtt, felelősségteljes kapcsolat jelent, az egyetlen igazán felnőtt dolog, amit az életben megvalósított, s most megpróbál visszamenekülni a kamaszkorába, csak hogy ez lehetetlen, és ő megmondja előre: nem fog sikerülni.

Ismerjük, fájdalom, az ilyen beszélgetéseket. Ismerte Andrea is, azért húzta ilyen sokáig, és keményen

elhatározta, hogy állhatatos marad. Ez sikerült is. Türelmetlen volt, dacos és igazságtalan, jaj, csak ne akarjanak jót neki! Valószínűleg ennek köszönhető, hogy a következő napokban, minél elszántabban haladt tovább a halálos következetesség útján, titokban annál inkább elbizonytalanodott, és lassanként hatalmába kerítette az a szinte kéjes meggyőződés, hogy most – végre – a veszébe rohan. Mindjárt az első reggel arra ébredt Veszéji Géza mellett, hogy a férjének, mindentől függetlenül, talán mégis igaza van: ő nincs tisztában önmagával, és nem tudja, mit akar. (Az ilyen reggelek sem ismeretlenek előttünk.) A bujkálással és titkolózással együtt viszonyuk mintha elveszítette volna varázsát. Géza érintésétől aznap este már valahogy nem öntötte el az a meghatott gyöngédség, amit a férje soha nem tudott belőle kiváltani. Nem érezte az odaadás megsemmisítő gyönyörét, a megrendülést, amivel a szeretkezésben önálló életre kelt testének zsenialitása lepte meg. Mintha mindez inkább egy bizonyítási eljárás része volna, melynek előre kiszámítható kimenetele többé nem töltötte el naphosszat tartó lázas izgalommal.

Pedig Veszéji négy éve várt erre az alkalomra. Ebből több mint két esztendőn keresztül volt az egyedüli, bizalmas jó barát, akinek Andrea bevallhatja, mennyire visszássá és jelentéktelenné vált számára mindaz, amiben odáig élete értelmét kereste. Barátságuktól távol állt minden kacérság, minden csábítás. Egyszer azután valami mondvacsinált ellentét támadt közöttük, halálos sértődés, amibe ráadásul belevonták közös ismerőseiket

is. Ez a botrány kellett, hogy ráébredje őket arra, amit rajtuk kívül ekkor már mindenki sejtett, Andrea férjét is beleértve.

Kerülgették egymást fél évig, szóba sem álltak, Andrea súlyos betegségen ment keresztül, Géza a szeretőjéhez költözött, házasodni készült, és egy tetőtér beépítéséhez próbált összekaparni valamennyi pénzt. Egy közös barátjuk esküvőjén találkoztak ismét, véletlenül, bár éjjel-nappal erre a véletlenre készültek mind a ketten. A lakótelepi parkban még leültek egy pillanatra, hogy megbeszéljék – mit? Egyáltalán nem volt közöttük félreértés. Mégis ott esteledett rájuk, abban a parkban.

Régen tisztáznunk kellett volna ezt is: Andrea lelkiismeretes anya és hű feleség. Életében annyit nem kínlódott, mint akkoriban, és néha egészen őszintén azt kívánta, bárcsak lenne már vége az egésznek. Szakítottak is, bizonyos rendszerességgel, azután rohantak vissza egymáshoz, majd megint: soha, soha többé. Örökké. Ismerjük az ilyen éveket. Lefogytak, altatókon éltek, eltartott ez is vagy másfél esztendeig. Tovább nem tartatható: Jónást pszichológushoz kellett járatni, János a kocsit törte össze. Gondoljunk némi önzetlen megértéssel rájuk is, mielőtt elöntené agyunkat a gyötrő, vak szenvedély, amit Veszeji Gézaként érezni fogunk egy bizonyos Kemenes Andrea iránt. S emlékezzünk meg a gyanútlan vagy majdnem gyanútlan Etikáról, amint épp tárcsáz, és nyugtalanul tudakolja a pontos időt. Ki tudja, hátha mégis együtt fogjuk leszízigetelni azt a tetőtérteret? –

Fogjuk-e vajon?

Ha a fontos és nem veszélytelen küldetés Szenesre marad – dacára annak, hogy ő már ivott –, és Kemenes Andrea váratlan felbukkanása Veszejtí Gézát albérlésben éri, akkor nem fogjuk, erre akár mérget vehetünk. Akkor ő belátja, hogy képtelen Andrea nélkül lélegezni, álmodni, unatkozni, élni és egyáltalán. Könnyeiket nyelve kérlelnék egymást, hogy majd a kétség és a harag óráiban se engedjék el többé egymás kezét. Csókokkal borítanak egymás testének mindazon pontjait, amelyekre a korábbiakban esetleg nem került volna sor. Romantikus nyitás, matt három lépésből. Ha ezt választanánk, Géza anyaszült meztelenül rohanna az ablakhoz, hogy a függönyt behúzza, s bár láthatná, nem venné észre a négy nyomozót, akik az ablak alatt biztos kezekkel, egyébként teljesen feleslegesen, ahogyan a filmekben látták, testi motozásnak vetik alá a Trabant oldalának döntött Szenest, valamint a Meznerics nevűt. A házkutatás igen rosszkor érné őket, de hát mikor jön jókor egy házkutatás?

Szenes elveszítené az állását, kétes szerepet játszana egy ellenzéki párt megalakulása körül, legkésőbb 1994 elején másodszor is eltávolítanak a Rádióból. Megszondáztatnák. Nem kapná vissza egyhamar a jogosítványát. Évekkel később egy újság folytatásokban közölné a szamizdat sajtó hőskoráról készített interjúsorozatát.

János minden összeköttetését latba vetné, hogy Andrea kimaradjon a büntetőeljárásból. A békésen induló válóper során mégis úgy összevesznének, hogy a tárgyalásra se menne el, amit az ügyvédek szépen elhúznának.

A gyereket végül Jánosnak ítélnék, Veszéjti odaadóan ápolná Andreát az idegösszeroppanás után, Jónás kilencéves koráig ágyba vizelne, Géza sohase tudná meg, hogy a gyermekpszichológus Andrea első szerelme, s hogy az öngyilkossági kísérletként is magyarázható gyógyszer-túladagolás közvetlen oka e kapcsolat heveny kiújulása, majd a tökéletesen értelmetlen, de annál megalázóbb kitörési kísérlet kudarca lesz. A váratlanul korán bekövetkező testi elhidegülés után Géza és Andrea felfedeznék az őket összekötő bizalom és megértés kivételes értékét. Kilencvennégy tavaszán, a Varsó utca sarkán megfogadnák, hogy a kétség és a harag óráiban sem engedik el egymás kezét, nagyobb lakásba költöz-
nének.

Nem támad bennünk részvét – részt veszünk. A program minden pontján manipulálható. Akad majd, bizonyára, aki például azt szeretné, ha Jónás az anyjával maradna, János pedig lelkiismeretesen és tapintatosan venne részt a gyermek nevelésében. Ebben az esetben az ő szerencsétlen kapcsolatteremtési kísérletei, lassú leépülése, alkoholizmusa és az új érásban méltatlanul elszenvedett mellőztetés olyan gyengéd érzelmeket ébresztenének végül Andreában, amit odáig soha nem tudott kiváltani belőle. Veszéjti Gézához csak a testi vonzalom ellenállhatatlan kötelékei fűzik, döbbenne rá egy szép napon, ami szerelmét egyre szenvedélyesebbé tenné ugyan, de görcsös ragaszkodása, büntudata, féltékenykedése lassan megmérgezné új házasságát. 1994 tavaszán hősünk arra készülne, hogy bevallja neki, nem bírja tovább.

Ahány fordulat, ugyanannyi, a gyakorlott játékost is próbára tevő kihívás. Újabb lehetőségeket veszünk fon-
tolóra. Tegyük fel, hogy a zöld Trabant Veszejtivel és
Szenessel robog aznap Újpest felé. Andrea a lakást üre-
sen találja. A rendőrök, akik Meznericset követik a gőz-
fürdőbe, átmenetileg nyomot veszítenek. Később mind-
annyiukat kihallgatják, de Meznerics nagyon szépen
viselkedik, csak ellene indul eljárás, a többieknek nem
esik bántódása. Andrea a sikertelen látogatás után órá-
kig őgyeleg a városban, kísért szemmel érkezik az óvo-
dába, ahol tudatják vele, hogy a férje már elvitte a gye-
reket. Kinyomozta, hová tűnt Andrea ilyen hirtelen, egy
szavát se hiszi többé. Válási szándékán nem változtat,
amikor híre megy Veszejti házasságának. Végérvénye-
sen beépül a tetőtér, sőt a pincének is nekilátnak, ahol
Etika alternatív mozgásszínháza végre megalakulhat.

Andrea a válás után a munkának és gyermeke neve-
lésének él, a Soros Alapítvány magyarországi működése
körüli szerez elévülhetetlen érdemeket. Csak 1994-ben
megy hozzá egy spanyol diplomatához. A fényes esküvő
mindenkit meggyőz róla, hogy régi énjéről nem akar
tudni többé. Április elején a Thököly úti presszóban
unatkozva hallgatja sorsfordító véletlenekről értekező
egykori kedvesét, akit most lát utoljára.

És mi történik, ha Veszejti Géza a kalandos költözkö-
dés másnapján megtudja – tudatjuk vele –, hogy nem
sokkal az ő távozása után Andrea ott járt a Gyarmat ut-
cában? Mondjuk, úgy döntünk, hogy tegyen még egy –
vagy több – kétségbeesett kísérletet a találkozásra,

üldözze levelekkel Andreát. Andrea is gyötrődjön még hónapokig, de lássa be, nem tudna elviselni több meg-
rázkódtatást. Látszólag jöjjön rendbe a házassága, még
magának se vallja be, hogy János egyre inkább az idege-
ire megy. Mire a mozgásszínház beindul, az alapító aján-
dékozza meg Veszejti Gézát egy mosolygó kislánnyal.
Ne törődjünk vele, ha a társulat eközben szétszéled. A
sosem próbált házaselet és az állandósuló anyagi gon-
dok lassan feledtessék Veszejtivel a múlt boldogságos
gyötrelmeit, Etikával a mozgásművészetet. Meznerics
disszidálása után szerepét a szamizdat irodalom terjesz-
tése körül vegye át a politikában egyébként tökéletesen
járatlan Veszejti. 1988-ban tévedésből a Demokrata Fó-
rum egyik alakuló nagygyűlésére menjen el. Tartson ki
választása mellett mindvégig, intézzen szenvedélyes
hírlapi támadást az ellenzéki múltat kisajátító Szenes
cikksorozata ellen, szakadjon meg örökre a barátságuk.

De mi van, ha Andrea Meznericset találja helyettünk
a lakásban? Ha kiönti neki a szívé? Ha a váratlan, furcsa
helyzet csak fokozza barátunk vonzerejét? Ha a nyomozók
nem követik a költözködésnek álcázott sajtóvétség
elkövetőit? Ha Andrea nem miattunk, hanem Meznerics
miatt válik a férjétől? Ha ettől annyira kiborulunk, hogy
elhagyjuk Etikát? Ha a rendszerváltás után diszkontáru-
ház nyílik a mozgásszínház helyén? Ha Andrea gyerme-
kével együtt követi Meznericset a száműzetésbe? Ha az
ő hangját hallgattuk a Szabad Európa Rádióban a válto-
zások esztendejében? Ha a berlini fal leomlása utolsó jö-
vedelemforrásuktól fosztja meg őket? Ha nincs többé
Nyugat-Berlin, ha nyugat és kelet a régi értelemben

nincs többé, és a fogalmak új értelmét hazatérésük után sem találják? Ha a sikeres elvonókúra után a legendás, régi Meznericsből semmi sem marad? Mivel fogadjuk akkor kilencvennégy áprilisában a Thököly úton a piros hetesről leszálló Kemenes Andreát?

Fontoljuk meg a választ jó alaposan. Még minden lehetőség nyitott, és ha akarjuk, ez már mindig így lesz. Az élet elmúlt, a játék most kezdődik. A szkanner a kezünk ügyében, villog a számítógép. Ne kapkodjunk el!

Képzeljük magunkat inkább kis rulettgolyónak, ugrál, pörög, megáll – még ne nézzük meg, hogy hol állt meg! Lazítsunk, feküdjünk hanyatt. Feledkezzünk meg az esti műsorról, a hírbemondókról, a gyerek bizonyítványáról, a sívító teáskannáról, házastársunk jó és rossz szokásairól egyaránt. Mindig így szerettünk volna gurulni, szabadon, az alattunk sebesen elforgó tárcsa mozgásával ellenkező irányban. De már nem gurulunk. Mozdulni se tudnánk a magunk erejéből, ha nem gurítanának. Tehetetlenségünk nyomatékos. Semmi sincs, ami összekötne a közelünkben heverő ujjbegyekkel, tenyérrel, csuklóval, alkarral, így, ebben a sorrendben nincs hozzájuk közünk. Nem több, hogy pontosak legyünk, mint amennyi a most szokatlanul élesen észlelt körömpiszokhoz, óraszíjhoz. A ketyegéshez. A fehér, heges vonalhoz az ütőér felett. A tenyéren fénylő láthatatlan verítékcseppekhez. Más és más értelemben ezek mind hozzánk tartoznak, tudósít az éber értelem, de tanúságát többé az érzület nem igazolja. Csak azt érezzük, hogy milyen reménytelenül nehéz (bármi).

A mindent betöltő szerelem

A természettől elszakadt nagyvárosi ember számára ritka, úgyszólván pótolhatatlan élmény, gyűjtők, rajongók és tenyésztők kedvelt időtöltése – a mindent betöltő szerelemmel való foglalkozás ma már korántsem számít fényűzésnek. Bár a mi éghajlatunk alatt nem őshonos, körültekintő gondozás mellett akár 7-10 évig is élél egy lakótelepi lakás erre a célra elkülönített szegletében vagy a szélvédett, déli fekvésű verandán. Kifejlett egyedei üvegházakban láthatók, ahol gondoskodni tudnak a megfelelő klímáról, tágas kifutóról. Most azokhoz szólnunk, akik gyermekeik okulására vagy a maguk gyönyörűségére otthonukban akarnak felnevelni egy-egy szép példányt.

Ez a vállalkozás nem egészen veszélytelen, és meglehetősen sok vesződséggel jár. Nyugodtan állíthatjuk azonban, hogy a mindent betöltő szerelem bőven meghálálja a ráfordított időt. Igen ragaszkodó természetű, rengeteg örömet okoz gazdáinak, és ha egyszer megszoktuk a tartásával járó kisebb-nagyobb kényelmetlenségeket, úgy találjuk majd, hogy a mindent betöltő szerelem a szabad idő eltöltésének egyik legmulatságosabb és hasznosabb módja. Ehhez, persze, ismernünk kell a természetét, valamint a tartásával kapcsolatos előírásokat, melyeket a lelkiismeretlen árusok rendszerint elmulasztanak a vevő lelkére kötni. Pedig így jórészt elkerülhető volna a kezdő tenyésztőket elkedvetlenítő kudarc és a rengeteg baleset, ami nemegyszer okozta

már a mindent betöltő szerelem – vagy gazdája – idő előtti végét.

A mindent betöltő szerelmet rendszerint ajándékba kapjuk szeretteinktől, vagy magunk kedveskedünk vele másoknak anélkül, hogy az illető időben felkészülhetne fogadására. Pedig az első napok, melyeket új környezetben tölt, sorsdöntőek lehetnek további fejlődésére nézve. Ne fogdossuk, ne ajnározzuk, ne akarjuk túletetni! Hagyjuk, hogy maga keresse meg a helyét a lakásban, a sublód alatt vagy a fürdőszobában, s ha piszkít, takarítsunk utána. Egy éjszaka előmászik majd, és reggelre ott találjuk a lábunknál a takaró alatt. Rejtsük keblünkbe, ha tehetjük, maradjunk vele otthon néhány napig, etessük a szívünk vérével, mást úgysem fogad el.

Hónapok telhetnek el így anélkül, hogy növekedni kezdene. Sőt, az esetek többségében egyáltalán nem változtatja többé méretét és alakját: helyezzük tágas kalickába, akvaterráriumba vagy bármely erre alkalmas nagyobb edénybe, etessük olajos magvakkal, szeklicével, franciakrémessel, vakargassuk a hátát, bársonyos bundáját simogassuk, dudorásszunk neki vagy cuppogjunk, amíg visszacuppog, s örüljünk, hogy hibás példányt szőtak ránk – ezt megúsztuk.

A mindent betöltő szerelem normális kifejlődése ugyanis alaposan igénybe veszi türelmünket, és komoly megpróbáltatás az egész családnak. Szerencsés mindenestre, ha az elválásztás napjától kezdve külön helyiségben tudjuk tartani, ahol növekedését semmi sem akadályozza, mert nemigen tudunk elképzelni gyötrelmesebb

látványt egy torz, féloldalasan nőtt mindent betöltő szerelemnél.

A gyors növekedés időszakában hajlamos bármit összerágni, megemésztetni, ami az útjába kerül; ránő a szobában szanaszét hagyott tárgyakra, sorra bekebelezi őket, és többé nem képes tőlük szabadulni. Láttunk már mindent betöltő szerelmet, amely így vonzolt magával egy életen át leandert cserepestül, emlékkönyvet, hintaszéket, vagy hátából falióra, cipőhúzó, rosszabb esetben lemezjátszó, síbot, spanyolfal meredezett elő, amit csak műtéti úton lehetett volna később eltávolítani, de az effajta beavatkozás roppant kockázatos.

Mekkorára képes megnőni? Ez kizárólag a helyiség térfogatától függ. A mindent betöltő szerelem – híven nevéhez – tökéletesen betölti a rendelkezésére álló teret; közben panaszosan nyögdécsel és szuszog, erőlködik, hogy még nagyobbra nőjön. Egészen meglepő módon képes idomulni a szoba alakjához, amelyben elhelyezték. Állapota egy-két esztendő elteltével állandósul, már amennyi állandóságról egy mindent betöltő szerelem esetében egyáltalán beszélhetünk. Táplálékát ekkor már ajtón, ablakon, csővezetéken keresztül juttatjuk be hozzá, s ajánlatos vigyáznunk, nehogy etetés vagy vakargatás közben túlságosan kitüremkedjen, mert akkor további növekedésbe kezd, és többé nincs megállás. Különben naphosszat békén hallgathatjuk gurgulázó, mély nevetését, gyönyörködhetünk hőmpölygésében és hüppögésében, ahogyan a szűk – szükségképpen szűk – helyen önmaga körül forog; jellegzetes, fénylő dudoraival eldicsekedhetünk

ismerőseinknek, latolgathatjuk, aznap tágulni vagy horpadni fog, megfeszül vagy elernyed, amiben az évszakok váltakozásának is jut némi szerep. Mindig van vele valami. (A tapasztalt tenyésztők kifogyhatatlanok a mindent betöltő szerelem viselkedésével kapcsolatos, bájosnál bájosabb anekdotákból, s rendszeresen összejárnak, hogy kedvenceik fejlődéséről eszmét cseréljenek.) Színleljük, hogy nem törődünk vele, akkor fény- és hangjelenségekkel igyekszik a figyelmünket magára vonni, kellemes hőt fejleszt, és akkorákat rázkódik, hogy a lakás legtávolabbi pontja is beleremeg. Elnyújtott, halk, panaszos sírással hívja párját.

Mert ne feledjük: miközben a mindent betöltő szerelemmel járó szüntelen és kimerítő elfoglaltság összehozza az embereket, tartalmassá teszi az együtt töltött időt, értelmet, célt ad az egyébként jelentéktelen kapcsolatoknak, és egy kis időre megszabadít a halálfélelemtől – közben a felnőtt, kifejlett példány rettenetesen magányos, a legmagányosabb teremtés a világon. Ha viszont megpróbálunk szobájába vagy ketrecébe egy másik mindent betöltő szerelmet helyezni, akkor egyik a másikat nyomban agyonnyomja, megfojtja, bekebelezi. Két normálisan fejlett mindent betöltő szerelemnek – amint erre az elnevezés is utal – az egész világ se volna elegendő; mindegyik egy külön világot követel magának.

Ezért aztán a mindent betöltő szerelem, ha egyszer nem nőhet tovább, mindaddig szenved és unatkozik, amíg mondjuk az épület esedékes felújítása, lakáscsere, földrengés, falbontás, csőrepedés, szőnyegbombázás

nem kényszeríti arra, hogy szunnyadó energiáit újabb alakváltoztatásra – terjeszkedésre vagy védekezésre – fordítsa. Vagy amíg – megelégtelve zsarnoki jelenlétét – el nem szánjuk magunkat, hogy végre hozzáállásunk elpusztításához.

Ez nem valamiféle szadista kedvtelés, éppen ellenkezőleg. Nem osztjuk az állatvédők ezzel kapcsolatos előítéleteit, hiába tiltakoznak, az elfogulatlan tudományos vizsgálódás nem őket igazolja. Sőt. Sokan úgy tartják, ezek a mindent betöltő szerelem legszebb évei, amikor megpróbálunk végezni vele. Ilyenkor gyönyörködhetünk a leginkább – ha futja az erőnkől gyönyörködésre – ritka tulajdonságaiban; most mutatkozik meg gyors felfogása, acélos izomzatának ruganyossága, a mindent betöltő szerelem ellenállhatatlan életerege a maga természetes pompájában; nem utolsósorban szívós kitarítása, ami az élete nagyobb részében egyébként magatehetetlen faj fennmaradását évmilliók óta biztosítja.

A hozzáértő számol ezzel, és ha a mindent betöltő szerelem tartása mellett dönt, azt rendszerint nem az első, intim és játékos együttléttel töltött hónapok kedvéért teszi, még kevésbé a felnőtt egyed költséges és kimerítő gondozása végett, ami, valljuk be, meglehetősen egyhangú mulatság, hanem elpusztításának embert próbáló, hosszú és mozgalmas éveire gondol.

Ha körülményeink mégse tennék lehetővé, hogy tanúi – egyszerre okozói és áldozatai – legyünk ennek a maga nemében egyedülálló természeti színjátéknak, akkor nem marad hátra más, mint csapdát állítani megálíthatatlan növekedésének.

Engedjünk szabad teret neki, távolítsuk el útjából az akadályokat! A mindent betöltő szerelem hamarosan faltól falig feszül, mintegy szétrobban: rátelepszik tárgyainkra, egy idő után a mennyezetet is beborítja. Fölveszi a rendelkezésére álló helyiség alakját, legyen az szoba, ól, raktár vagy műhely – megkülönböztethetlenné válik környezetétől. Az egyre nagyobb és mind bonyodalmasabb formájú testfelület fenntartása azonban lassanként felemészti sejtanyagát, belső szervei visszafejlődnek, elhalnak. Teste így üregessé válik, végül egyetlen hatalmas úrré, melybe – kellő óvintézkedések után – családostul visszaköltözhetünk. Ezentúl nem kell többé törődnünk vele, nyugodtan élhetünk tovább a mindent betöltő szerelemben, megszokott bútoraink között, elviselhetetlen szokásainkkal.

Közben a mindent betöltő szerelem rátöpped a falakra, melyeken nyálkásan fénylő, jellegzetes illatú bevonatot képez. Előnyei között szokták emlegetni, hogy rengeteg dohányfüst abszorbeálására képes. Nedvszívó hatása következtében azonban egyúttal szárítja is a szoba levegőjét, ezért ajánlatos párologtató berendezésről gondoskodni, különösen ha kisgyermek tartózkodik a mindent betöltő szerelem közelében. Később teljesen kiszárad, érdes, szakadozott felületet ad, melyet az új lakó csak nagy ügyel-bajjal tud majd a falakról eltávolítani.

De addigra hol leszünk mi már?!

Egy bizonyos karácsonyi történet

Ez nem is karácsonykor történt, legalább két nappal korábban, aznap, amikor az emberek magukban kezdtek beszélni.

IBUSZ-szobánk lakója, Késmárki, a Corvin Áruháztól a Marx térig négy ilyen figurát figyel meg a villamoson, mielőtt leszállna. Az első mereven elfordítja arcát, és az ablakon bámul kifelé, mintha nem akarna tudomást venni a szemközt ülőről, aki kénytelen kihallgatni őt. Rezzentlen arccal, hangsúlyok nélkül hadar, ha lélegzetet vesz, utána belegyorsít, hogy utolérje magát. A szemüveges nő ellenben nem siet – karját lehúzza két nehéz reklámszatyor –, néha lehunyja a szemét, mint akinek minden önuralmát össze kell szednie, de nem emeli fel a hangját, most még nem. Bárki azt hihetné, hogy a szomszédjával vitázik. Csak Késmárki nem hiheti, mert ő a szomszédja. Hátra is fordul, ott lesz talán, akihez a nő mondanivalóját intézi – így fedezi fel a harmadikat. Hóna alatt bronz atléta, a győztes jutalma (pentatlon?, sakk?, tájékozódási futás?), ez már nem türtőzteti magát. Hangosan felröhög: nem derült ki, soha nem fog kiderülni, közli kiabálva, soha, sejtelmük sem lehet, nem szedik ki belőlem. Mohón méregeti hallgatóságát, hátha mégis. A Dessewffy utca magasságában járunk. Hősünk érdes dörmögést hall megint: a magáét. Megköszöni a gondviselésnek – poste restante, ha ki majd érte jön –, hogy nem pesti lakos, hogy útja alapjában véve nem sietős, dolga könnyű, súlyos közlendők

nem feszítik, és mindentől eltekintve – vagy ahogyan ő maga szereti mondani: az észszerűség határain belül – rendezett élet, család és középvezetői állás várja a Pest megyei Unyban.

Bosszankodva harapja össze ajkait, állkapcsa megfeszül: mi ez? Kihez beszél ő egy villamoson, ahol senkit sem ismer, a Corvin Áruház és a Marx tér között? Kinek a hangja ez? Biztos, hogy az övé? És ha már magában, miért nem az igazat?

Már túl volt a vásárlásokon, telefonálni próbált az aluljáróból, amikor az a nő belékötött: megbolondultál? Mit képzelsz? Telefonálni fogsz? Unyba akarsz telefonálni? Ami azt illeti, ez nem a magában beszélős fajtához tartozott. Megfogta Késmárki könyökét, az ellökte magától – ha valamit, hát az ilyen könyökfogdosást ki nem állhatta – hiába, egyszerűen nem lehetett lerázni.

Majd otthon, otthon majd megbeszéljük, gyere csak. Bátran hazajöhetsz, tudod mit, én nem is emlékszem semmire. Tessék? Rettegett az efféle jelenetektől. Egy forgalmas aluljáróban, ráadásul. De hová cipeli ez az asszony. Nem is mandulaszemű, nem is feszes járású, nem is volt a táncverseny győztese 1981-ben az Újpesti Községi Házban. Mit akar tőle. De miért megy akkor vele. Oda se figyel rá.

Megállíthatatlanul magyaráz. Jobb volna, ha legalább nem magyarázna. Hát jól van. Akkor legfeljebb elkísérte. Csak lesznek hozzátartozók, akiknek a gondjára bízta. Vissza a Jókain. A Mozsár utca ide csak néhány sarok.

De másként történt. A Gázművektől a pasas, amikor benyitottak, erősködött, hogy nyomban fürödjének meg, mielőtt kikapcsolja a szolgáltatást. Emberileg megérti őket, ezért hajlandó várni, amíg megfürdenek, rágyújt és vár, de többet nem tehet. Késmárki állította, hogy ehhez nincs joga, ő ismeri a hatályos rendelkezéseket. Végül mégis megfürödtek. Késmárki is, bár végig kitartott amellett, hogy ő nem tartozik ide, viszont mindene teli lett korommal, mire sikerült visszahelyezni a kéménynyílás-elzárót. Hiába. Most, hogy nincs fűtés, a gyerekek nem alhatnak itt, át kell őket vinni a mamához. A mamától aztán volt mit hallgatniuk. Hallgattak, már-már cinkosan.

A következő napokban Késmárki tett még néhány erőtlen kísérletet, de valahogy minden összeesküdött (mellette?, ellene?, jobb lesz, ha nem moralizálunk). A Corvin Áruházban vásárolt selyemblúz mindenesetre épp a nő mérete volt. Véletlen? Ha az, sorsszerű, mondogatták utóbb régi barátai. Igaz, a nagyobbik fiú nem volt hajlandó felismerni őt, a kisebbik ellenben a nyakába csimpaszkodott, és könyörgött, hogy forgassa a levegőben, mint azelőtt. Különben is: múlhat az élet gyermeki szeszélyen? A túlfeszített idegek játékán? Azon, hogy csak nagyon erős pálinka volt a háznál? Hogy hamarosan az is elfogyott?

Karácsonykor Késmárki sírva vallotta be, hogy gondolatai szüntelen ott keringenek az unyi kis lak körül. De járt-e ott valaha is? Mindannyian rabszolgái vagyunk képzeletünknek: annál makacsabbul kísért, minél lehetetlenebbre fordul az életünk. Nem épp Késmárki vágta

ezt Ő. Anna fejéhez? És viszonzásképpen Ő. nem tárta fel neki a szívét, a közelmúlt ballépéseit, valamint azt a két férfit, akivel többé soha? De hát nem erről van szó. Dehogynem.

Enyhe büntudat és valami felszabadult, bár roppant zavaros érzés tette feledhetetlenné az ünnep éjszakáján történeteket. Késmárki többek között ezüst szűzmáriás kulcstartót kapott e körirattal:

SZEP.FOG.SZENT.SZŰZ.

KÖNY.ÉRETTŰNK

Őrizte évekig, ha nem is viselte.

(A kulcs a zsebében, ez tény, nem illett bele a zárba. Csakhogy a zárat mindenképpen le kellett már cserélni.)

A hazajáró lélek

Mások másképpen ismerik ezt a történetet. Nekem még az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy Késmárki örökség útján jutott Ő. Anna szerelméhez. Mert van egy ilyen változat is.

A Mozsár utcába mindenesetre még egyedül költözött, egy meglehetősen szűk és sötét földszinti lakásba, tehát korántsem abba, amelyikben barátaimmal később többször vendégeskedtünk.

A szeretett város igazán akkor lesz a miénk, amikor már minden zugát belaktuk, és minél messzebbre távolodunk tőle útjainkon, annál gyakrabban térünk vissza hozzá álmainkban. Késmárki erről az első emeleti lépcsőfordulóban értesült, a tömbbizalmihoz menet, mindjárt beköltözése napján, egy különös férfiútól, aki ott világos ballonkabátban épp virágokat öntözött. A szeretett nő pedig akkor – folytatta az illető –, amikor örökre elhagy, hogy hiánya teljesebben töltse be valónkat, mint jelenléte valaha is. A ház lakói közül ő volt az első, akivel ismeretséget kötött, és ez itt az ő története.

Késmárki akkoriban még szenvedélyes telefonáló volt; számtalan ismerősére megannyi roppant fontos ügyben naponta rácsöngetett, irodákból, melyekbe csak úgy betévedt, eszpresszók pénztárpultja mellől és bizonyos utcai fülkékből, ahonnan ingyen hívhatott akár tengerentúli számot is, aki tudta a forszát. Új ismerőse először meglepődött, azután látható zavarba jött, amikor az ígéretesen indult beszélgetést megszakítva

Késmárki azt kérte tőle, hogy az ő lakásából intézhessen el egy halaszthatatlan telefont. A locsolókannát hatalmas sportszatyrába dugta, két kezét ballonkabátja hátuljába törölte, előhalászta a kulcsokat, és ideges mozdulatokkal kinyitotta előbb a felső zárat, majd az alsó biztonságit. Késmárki csodálkozott is a nagy óvatosságon, de nem tette szóvá. Rövidesen ott találta magát a belső szobában, a dohányzóasztalkára helyezett készüléknél, a két nagy neobarokk ablak között, melyeken át tíz évig fogja bámulni a szemközti vaskereskedés kirakatát. Köszönte szépen a szívességet, házigazdája pedig szabadkozott, amiért nem kínálhatja semmivel. Látszott, alig várja, hogy kint legyenek. Kapta a sportszatyrát, búcsúzott és eltűnt. A bemutatkozásnál Késmárki nem jegyezte meg, hogy hívják, csak a tömbbizalmitól visszafelé jövet nézte meg a táblát az ajtón, de ott csak egy nevet talált, Ő. Annáét.

Csöndes ház volt ez, korán fekvő lakókkal. Késmárki néhány nappal később az éjszaka közepén óvakodott haza, valószínűleg kissé ittasan, akkor látta megint a ballonkabátost. Már félt az egyik szomszédjától – aki később fel is jelentette állítólag –, és nagyon vigyázott, nehogy zajt üssön. Így történhetett, hogy a sötét kapualjban egyenesen beleütközött minapi vendéglátójába. Mindketten megijedtek.

Mindegy is már, melyik kért tüzet a másiktól, egyszer csak ott álltak az udvar közepén és füstölve bámultak fölfelé a muskátlis konyhaablakra, az egyetlenre, amely mögött még égett a lámpa. Az ablakszárny félig nyitva, halk zene és edénycsörömpölés szűrődött ki bentről.

– Mosogat – állapította meg a ballonkabátos, és fázósan összébb húzta magán a piszkosfehér ruhadarabot, amit úgy viselt, mint egy inkognitót.

– Látogatói voltak – nézett rá Késmárki.

– Csak egy látogató – zárta le amaz nyomban a témát, és inkább Késmárkit kezdte faggatni beköltözése körülményeiről, bár látszott, hogy feleleteire cseppet sem kíváncsi.

Másnap reggel mégis ott várta a ház előtt, kialvatlanul és kissé űzötten, hogy a pincében megmutassa, hová kötötték be a lefolyót – Késmárki este valami dugulásról panaszkodott. Máskor a környék boltjairól tartott eligazítást. Barátságos ember benyomását keltette, bár került a régi lakókat, és egyedül őt tüntette ki a bizalmával. Késmárki egyszer behívta magához, kávéval kínálta, így tudta meg, hogy két kislány van, Mátyás és Robi. Egyik délután be is mutatta őket. Kézenfogva fordultak be a sarkon, de ezúttal a ballonkabátos – miért ne hívhatnánk Szócs Imrének? – csak a kapuig kísérte őket, és már ment is tovább. Aznap este többször nyílt és csukódott az ajtajuk.

Szócsék lakása a lépcsőházból nyílt. Szemközt a tűzfal, nem is lehetett máshonnan odalátni, csak Késmárki földszinti ablakából. Hősünkben volt akkoriban annyi kivert-kutyaság, hogy lámpaoltás után némi nosztalgiával nézelődjön felfelé. A zajosan távozó vendégek nyomában fiatal asszony lépett ki a folyosóra, Ő. Anna: tudjuk, milyen szép, és aznap valami elszánt, mégis természetes vidámság sugárzott belőle. Ezek hát boldog

emberek, sóhajtott Késmárki abban a szilárd meggyőződésben, hogy a boldogtalanság egyedül az ő kiváltsága.

Nem tudott elaludni. Nem, nem. Ő. Anna képe járt a fejében, amint az ajtó kivilágított négyszögében barát-nőit sorra öleli. Nem támadtak előérzetei, talán csak te-lihold volt. Az lehetett, mert később, úgy éjjel egy körül a gangon szinte világított a fehér ballonkabát. Szőcs Imre volt, de nem haza tartott, a virágait piszkálta, bámulta szemközt a tűzfalat, azután eltűnt a sötétben.

A földszinten bukkant fel újra, nyugtalanul nézett körül. Késmárki, aki a nyitott ablakban állt, nem akart úgy tenni, mintha nem látnák egymást, udvariasan intett, készen arra, hogy nyomban visszahúzódjék, a másik azonban közelebb lépett – akkor vette észre, hogy reszket. Nekitámaszkodott a párkánynak, nem is köszönt.

– Elmentek a vendégek – mondta Késmárki, hogy mondjon valamit.

– Egy ott maradt – közölte a férfi. – Mondjam tovább?
– És mondta. – Anna betakargatta a gyerekeket, kiszel-lőztetett, egy pillanatra talán megállt a tükör előtt, hangulatvilágítást csinált, megjegyzem, azelőtt ez nem volt, mert minek, feltett valami halk zenét, és most ott vannak. Adjon valamit inni, biztosan lesz magánál.

Volt. Ott állt az asztalon. Mire Késmárki visszatért a pohárral, a ballonkabátos benyúlt az ablakon és meg-húzta az üveget. – Bocsánat.

– Ugyan... de hát maga, hogy is mondjam, nem várták haza?

– Engem? – csodálkozott amaz. – Azt hittem, tudja. Én nem itt lakom. Nem mondta senki?

– Nemigen ismerkedem a házban. Ön pedig olyan otthonosan...

– Mert nekem ez az otthonom – vágott közbe amaz –, hát nem? De az is igaz, hogy többé nem lépem át a küszöbét. Jó, az ön kedvéért egyszer kivételt tettem. Vagyis a látszat kedvéért. Annyira meglepett. Ne hazudjunk, a kíváncsiság hajtott: hogy lehetséges ez? Hogy marad meg egy hely ugyanannak, nélkülünk? Volt már így? Nem értheti, ne haragudjon...

– Uram, én író vagyok – hazudta Késmárki habozás nélkül, de akkoriban tényleg magyartanár volt egy gimnáziumban.

– Jó, mindegy. Van a szeme fölött egy ránc a homlokán, én annak beszélek, abban megbízhatunk.

– Köszönöm a bizalmat – súgta Késmárki bátorítólag, később alaposan megfizetett ezért. – Férfiak vagyunk; azért vagyunk, hogy szenvedjünk a nők miatt, nem így van? – Késmárki, valljuk be, nagy kaméleon, tudott ilyeneket mondani, de másrészt volt benne együttérzés.

– Csakhogy én nem szenvedek! – tiltakozott a másik (valahogy ez a Szócs Imrész mégsem megy nekem). – Ki mondta önnek, hogy szenvedek? Egyáltalán, kinek kellene itt szenvednie? Az énemnek, igaz? De mi Annával többé nem úgy vagyunk, mint két külön személy, akiknek adott esetben elválnak az útjaik. És ezt nem én mondom – emelte fel a mutatójúját figyelmeztetőleg – ezek éppen hogy az ő szavai! Induljunk hát ki ebből – telepedett az ablakpárkányra –, mert ebben nincs

változás, és az a helyzet, hogy most már nem is lehet. Ez a mi nagy szerencsénk! Mert így én legalább annyira vagyok odabenn, abban a rohadt hangulatvilágításban, amit a könyvespolcomra szereltek, mint itt az ablakban önnel, akihez, nem akarom megbántani, de mi közöm?

Az ormótlan sportszatyor is vele volt. Szépen maga mellé helyezte a párkányra, hátát nekivetette az ablakeretnek, térdét felhúzta, mint aki arra készül, hogy az éjszakát ott töltsse Késmárki ablakában.

– Az én másik felem most tehát boldog – folytatta. – Boldog, különben nem csinálná velem ezt a mérhetetlen disznóságot, ért engem, ugye? És mint mondtam már, én sem szenvedek. Arra a boldogságra gondolok, amit a bőre érintése okoz. Nincs semmi, amit jobban ismernék, mint ezt az érzést. Ez már bennem van, jobban mondván én vagyok őbenne, amikor erre gondolok, mert az, ugye, nem volna ízléses, ha annak a helyébe gondolnám magam, aki most érinti őt. Nekem Anna oldalán a helyem, ez világos. Velük vagyok tehát, de egyáltalán nem képzeletben, mert nem szokásom ilyesmiről képzelődni, ezt elhiheti nekem. Én ugyanúgy szeretkezem azzal a pasassal, ahogy Anna itt beszélget önnel, szegény. Keresi a magyarázatot, hogy mi történt velünk, keresi az ő elveszett felét. Ha ezen gondolkodom, helyette is teszem, ezért vannak ilyen világos fogalmaim erről. Ami persze megint csak egyoldalú, elvont, szánalmasan torz, mármint az én fogalmaim, és nem is érthet meg bennünket igazán, amíg csak engem faggat. Jó, hát nem faggat, ön rendkívül tapintatos. De meg kell őt ismernie, hogy megértsen...

Amíg beszélt, Késmárki minden erejével azon volt, hogy megpróbálja máshová képzelni látogatóját. Mintha ezen múlna, hogy megszabadul-e tőle, vagy ezentúl örökké ott ül majd az ablakában, búsan lecsüngő kabátszárnyakkal kétfelől.

De hát hová képzelje? Egy másik agyonfüstölt albérleti szobába? Vidéki pályaudvar lassan elnéptelenedő várótermébe, ahol reszketve húzza ki az éjszakát, és azt hazudja, hogy lekéste a csatlakozást? Félig függönyzött ablak mögé, ahol a vacsoraasztalt új család üli körbe, és a bolyongásaiból hazatérőt éjszakánként az előszobában kikészített papucs, kedvenc háziköntöse várja?

Késmárki maga sem tudott volna pontosan számot adni róla, mit indított el benne ez a beszélgetés a ballonkabátossal, akit látott még esténként néha kóborolni a ház előtt vagy jönni-menni az úgynevezett láthatási napokon, de soha többé nem állt szóba vele. Akkor se, amikor már a gyerekeit nevelgette.

(Nyolcvankilenc nyarán bukkant fel csak újra Ő. Anna oldalán a Hősök terén. A ravatal felé haladtak. Együtt néztük Késmárkival a közvetítést, egyszerre kiáltottunk fel, amikor a tömegben észrevettük őket: kezükben egy-egy szál virág, mintha sohasem váltak volna el. Késmárki nyomban vonatra ült, hogy Pesten visszakövetelje Ő. Annától a nyolcvanas éveket.)

Mint említettem, aznap telihold volt. Másnap pedig fizetésnap: Késmárki az ABC-be ment, ahol az eladók egy síró nőt vetkőztettek a raktárhelyiségben, mert lopáson érték. Ő. Anna volt, akit később feleségül vett.

De erről mégis inkább majd egy más alkalommal.

Az olvasó

„Engem nem felejtettek el – hiszen sohasem ismertek” – így jellemezte magát Késmárki, egy irodalmi folyóirat munkatársa a kilencvenes évek derekán, hozzátéve, hogy ezt persze nem ő, hanem Vajda János mondogatta egykor magáról, de mennyivel inkább illik az ő esetére. A munka, melyet azóta végzett, hogy idegzetét egy szakközépiskola fafejű diákjai végképp kikészítették, ezt szerette hangoztatni, tökéletesen megfelelt az egyéniségének: naphosszat járta a várost, kéziratokat szállított a szerkesztőség, a szerzők és a nyomda közt, pályázatokat gyártott különféle szűkmarkú alapítványok ízlése szerint, terjesztőkkel és könyvárusokkal veszekedett, akik nem áallottak a mások lapjaiból többet rendelni, mint abból, amelyet ő képviselt. Sebaj, vigasztalta szerkesztőit, akikhez hóna alatt a remittendával beállított, köztudomású, hogy Vajdának sem akadt hétnél több előfizetője, amikor válogatott verseinek kiadatásához kellett prenumeránsokat gyűjteni.

Albérletében több papírdoboznyi cédula várta, hogy újra nekilásson a századvég magyar íróiról vagy tíz esztendeje abba hagyott könyvéhez, melynek leküzdhetetlen módszertani nehézségeiről ismerősei gyakran hallhattak. Csak azt sajnálta, hogy a városból végleg eltűntek a kávéházak, melyek valamelyikének sarokasztalánál ő is elfoglalhatná fenntartott helyét az irodalom többi magányos hajótöröttje közt. Igazi kávéházba, állította, már Mándy Iván is csak ifjúkorában járhatott, s

nem mindenki van meg az ő végtelen jóhiszeműsége, hogy a gyatra kis presszókat fölstylizálja. Neki már csak a gyaloglás maradt, jelentette ki, és ügyfeleit lehetőleg az utcán fogadta, játszótéri padokon, középületek előtt vagy egy-egy antikváriumban. A járás mozgásban tartja a gondolkodást, magyarázta. Jókora füzetet cipelt magával, abba jegyezte fel, ami éppen az eszébe jutott, anélkül, hogy akár csak meglassította volna a lépteit. Idővel rászokott az utcán olvasásra is, többé nem kellett könyvből felpillantania, amíg az útkereszteződésen a kocsikat kerülgetve áthaladt, gyakorlat kérdése ez is. Könyvekkel teli hátizsák lógott a vállán, hogy mindig a keze ügyében legyen a hangulatához illő olvasmány. A könyvek gyakran cserélődtek, a jegyzetfüzet, mióta ismerem, ugyanaz.

Valamikor a nyolcvanas években állítólag megjelent egy regénye, vagy éppen ellenkezőleg, nem jelenhetett meg bizonyos, ma már nehezen tisztázható okokból, ami nevének némi ismertséget, sőt tekintélyt kölcsönzött egy időben, bár az is lehet, hogy ő maga terjesztette magáról mindkét változatot. Egyébként nem keltette elégedetlen ember benyomását, életkörülményeiről pedig sosem beszélt, csakis irodalomról.

Egy reggel egyedül találtam a szerkesztőségben – akkoriban már rendszeresen ott aludt –, kezében a reprezentációs célokra tartogatott konyakosüveggel, amelyből mindig meg kellett kínálni, ha arra járt.

Én kéziratot vittem, csak leteszem, magyaráztam, si-etnem kell, ő dicsérte egy írásomat, így azután

maradtam. Szívesen olvasnék tőle én is valamit, mondtam hálásan, sajnos az a helyzet, hogy a regényét sem ismerem, amiről annyi szépet hallottam. Ez egy kicsit erős volt, gondoltam, de mindegy. Hogy kitől hallottam. Nem érdekes, feleltem, valakitől, akinek adok a véleményére. De igen, nagyon is érdekelné. Nekem úgy rémlik, próbáltam kitérni, hogy általában jó visszhangja volt, nem? Mármint a megjelenése idején. De hát ez elég régen volt már, kínlódtam. Hol is jelent meg? Folytatásokban hozta egy folyóirat, válaszolta szórakozottan, és meredten bámulta székem karfáját. De a feléig se jutottak el vele. Azóta a lap is megszűnt. Értem, szóval ezért, bólintottam együttérzően. Dehogy ezért. Ő lépett vissza, nem tehetett mást. Hitetlenkedve néztem rá. Ha akarom, elmeséli, hogy történt, ez most már nem titok. Szabadkozni próbáltam, de elmesélte.

Még csak az első fejezetek jelentek meg, amikor levelet kapott egy ismeretlen tisztelőjétől – így mondta –, akire állítólag nagy hatást tett az írása. Okvetlenül meg akart ismerkedni vele. Ne gondolja, írta, hogy a kíváncsisága pusztán magántermészetű, alakulóban van a Terézvárosi Olvasókör, ő alakítja, dr. Gyenes Ernő. Ez lenne lényegében az első nyilvános összejövetelük, ahol őt bemutatnák az olvasóknak, nagyon készülnek rá, reméli, hogy nem mond nemet.

Tudja, hogy ez nem olyan nagy dolog, szabadkozott Késmárki, de ő igazán nem volt elkényeztetve, ő ettől napokig nem tudott aludni. Arra gondolt, hogy ezt a kis kört – most mindegy, mekkora, legyen csak inkább kicsi – úgyszólván az ő munkássága iránti érdeklődés hozta

össze, hiszen az nem valószínű, hogy egy tapasztalt szervező, egy ilyen Gyenes Ernő mindjárt a kezdet kezdetén a maga ízlését akarná ráerőltetni a többiekre, ez igazán rossz politika volna a részéről. De ha csak egyetlen lelkes ember szívügye is, és a többiek, akiknek még nincs kialakult irodalmi ízlésük, ezt az egyet követve figyeltek fel arra a szerény, de félreismerhetetlenül egyéni hangra, ami itt megszólal, ez ugye, akkor sem csekélység. Elsősorban persze, személy szerint neki fontos. De ha belegondolunk, valami halvány jelét fedezhetjük fel benne annak, hogy a kortárs irodalmat körülvevő süket csend látszólagos, talán csak nem ismerjük eléggé azt a közönségréteget, amelynek még szüksége van valódi irodalomra. Boldogan elégerkezett tehát, el is ment, oda is talált a művelődés otthonába, amely egy csinosan átalakított szuterénlakásban működött. Az ablakok az Eötvös utcára néztek, közvetlenül a járdaszint felett.

A helyiségben, ahová benyitottam, már többen vártak, mesélte, de úgy látszik, mégse énrám, mert bár többször is bemutatkoztam, először halkán, azután hangosabban, nem keltettem semmiféle feltűnést. Ezek szerint több program fut párhuzamosan, fordultam bizalmasan egy férfihoz, szinte találomra, mert észrevettem, hogy amióta beléptem, a szeme sarkából figyel, bár nem jött közelebb.

- A díszteremben várják - közölte lakonikusan. El-
lökte magát a faltól. - Ha akarja, mutatom az utat.

Követtem. A szűk folyosón, amerre elindultunk, a nyíl a légópince felé mutatott, mi azonban elkanyarodtunk, és egy öntöttvas csigalépcsőn felkapaszkodva hamarosan bálterem nagyságú, rosszul megvilágított helyiségbe jutottunk.

– Ha nem haragszik, felteszek egy kérdést – szólalt meg útközben az ismeretlen, hátra sem fordulva. – Ön szerint Márta őszinte a férjéhez?

Egy pillanatra meglepődtem. Úgy mondta ki regényem hősnőjének nevét, mintha valami élő személyről volna szó. – Tehát ön is az író-olvasó találkozóra jött – kiáltottam fel örvendezve.

Bevárt. – Nem szívesen válaszol a kérdésekre? – Most mélyen a szemembe nézett.

Siettem biztosítani, hogy éppen ellenkezőleg. – Ebből is látom, hogy készültek a beszélgetésre.

– Szóval?

– Ez egy igazi, jó kérdés. Igen! Mert azt, ugye, nem lehet mondani, hogy ne volna őszinte. Ezért is kellett a férjnek mindent megtudni már az elején.

– Mindent? Akkor miért nyomoz utána? – kérdezte rosszul leplezett izgalommal. – Bizalmatlan?

– Nem a tényekre kíváncsi – jelentettem ki határozottan. – Számomra ez a pár nem volna érdekes, ha titkolnának valamit egymás elől, ami szavakkal elmondható.

– Azért az talán mégse mindegy, hogy a felesége szakított-e a szeretőjével, vagy sem – vetette ellenem.

– Ugye? Feltűnt önnek, hogy ezt a kérdést egyelőre nyitva hagyom! Nagyon helyes – lelkesedtem –, legyen

csak Márta viselkedése érthetetlen. Ez kiváltja a férj féltékenységét, s nekünk majd meg kell érte küzdenünk, a férjjel együtt, hogy megfejtjük őt.

– Úgy értsen, elhidegülésük nem végleges?

– Nem – ígértem határozottan. – A szenvedélyek szélsőségein mennek keresztül, amíg megértjük, miért kell az asszonynak mégis Vallon Endrét választania.

– Hát őt választja? – döbönt meg kísérom.

– Őt, de a férje sohasem érezte Mártát olyan közel magához, mint amikor belátja, hogy ennek így kell történnie. Örülök, hogy nem gondolt erre – tettem hozzá, látva meglepetését –, épp így akartam.

Valaki a nevemet kiáltotta. – Jöjjön, azt hiszem, már várnak ránk! – A kitárt karokkal közeledő kis emberben könnyű volt felismernem Gyenes Ernőt, az olvasókör vezetőjét. A többiek a terem másik végében összetolt székeken üldögéltek, nem voltak valami sokan, ami azt illeti. Az ócska irodai típusbútorok kiáltó ellentétben álltak a termet borító sötét, díszesen faragott faburkolattal.

Ilyen bevezetés után komoly, meghitt beszélgetésre számítottam. Mekkora kellett csalódnom! Gyenes Ernő szabadkozott, hogy nem sikerült munkámat megszereznie, az éves program összeállítása kötötte le minden energiáját, ez egy ostromlott vár, nekem erről fogalmam se lehet. Legjobb lesz, ha magam mondom el, hogy miről szól a regényem, nem igaz? Azért akadnak itt figyelmes olvasók, fordultam ismeretlen kísérom felé, akiknek a bírálatára bátran építhetünk. Ekkor vettem észre, hogy eltűnt mellőlem. A többiek alig leplezett

türelmetlenséggel hallgatták dadogásomat, fel is adtam hamar. Javasoltam, hogy inkább ők kérdezzenek. Kínos csend támadt. Végül felállt egy nyugdíjas tanárember, és kemény szavakkal a közérthetőséget kérte számon a fiatal írónemzedéken. Ehhez volt egy-két hozzászóló is. Később egy háziasszony kedvenc verseiből szavalt, Gyenes pedig az olvasómozgalom állását ecsetelte. Szerencsére hamarosan szedelőzködni kezdtek, mondván, hogy bezár a büfé. Gyenes erősködött, hogy igyak meg velük én is valami üdítőt, elárulja: sör is lesz. Udvariasan elhárítottam. Inkább azt mondja meg, kértem, hogy jutott eszébe, hogy pont engem hívjanak meg az első öszszejövetelükre. Őszintén bevallja, mondta, nem tőle indult ki a dolog. Egy kedves tagtársnak támadt az ötlete. Aki a végén mégis cserbenhagyta őket, hát tessék, így lehet számítani az emberekre. Nem az, hogy el se jött, mert azt még értené, de itt volt, rejtély, hogy hová lett.

Nem fűztem észrevételt a szavaihoz. A közeli preszszóba igyekeztem. Hogy csalódott voltam inkább, vagy pedig mulattam az egészen, erre már nem emlékszem. Támasztottam a pultot – leülni nem akaródzott –, és egyszer csak ott állt mellettem az én ismeretlen olvasóm.

– Velki – közölte azon a színtelen, elkínzott hangon, melyen a lépcsőházban hősnőm őszinteségét firtatta. Biccentett. – Az imént elmulasztottam a bemutatkozást.

– Mondja, mi értelme volt ennek, hogy idehívott? – szegeztem neki egyenesen a kérdést.

– Igaza van. – Legyintett. – Ezeknek? Őszintén megmondom, csak meg akartam nézni magamnak. – Egy hajtásra kiitta, ami a poharában volt. – Hogy nem találkoztunk-e mi már valahol.

– Nem valószínű – vélekedtem. – Persze, semmi sem kizárt...

– Ez most már nem is érdekes – közölte halkán. – Csak megpróbáltam magam elé képzelni a regénye alapján. De most, hogy alaposabban szemügyre vettem, beláttam, ön nem hasonlíthat Vallon Endrére. – Valami mosolyféle jelent meg az arcán. – Miért is kellene, ugye, hasonlítania rá? Nem kell – nyugtatott meg. – Mint ahogy én sem vagyok geológus.

– Már miért lenne ön geológus? – értetlenkedtem.

– Vagy geográfus! Hogy a Kárpátok hegyláncai között bolyongjak, távol szeretteimtől – emelte meg a hangját.

– Hogy a feleségem azt hihesse, elhanyagolom őt, nem?

– Persze, ez világos – helyeseltem zavartan.

– Micsoda? – csapott le rám.

– Vagyis világos, hogy ön nem az...

– Lényegtelen – nézett rám szánakozva. – Csak azt akartam megjegyezni, hogy amikor odáig jutottam az olvasásban, ahol Márta végül mégsem megy el arra az előadásra, amit a férje tart a Földrajzi Társaságban, tudja, ott én egy kicsit magunkra ismertem...

– Vagy úgy! Hát persze – vágtam rá lelkesen. – Felismerte, igaz, hogy mi lehet ez a rokontalan nyelvjárást beszélő ismeretlen néptöredék a Kárpátok völgyében, a különös szokásaival! Ahol a határok hol itt, hol ott húzódnak! Hogy ezzel én a magyarságra célok –

halkítottam le a hangomat. – Nem tévedett – biztosítottam. – De nem írhattam nyíltabban erről.

– A politikához nem sokat értek – tért ki Velki óvatosan –, de sejtettem, hogy ez a Földrajzi Társaság valami ürügy lesz.

– A leírásból, azt hiszem, kiderül – szakítottam félbe –, hogy az összejövetel egy magánlakáson zajlik. A Földrajzi Társaság, ezt jól sejtette, beszélő név. A geopolitikai realitásokra utal! Egyébként tudja, hol székel a valóságban a Földrajzi Társaság? Az Andrássy úton – közöltem –, ahol valamikor az ÁVH központja volt! Kezd összeállni a kép, igaz?

De nyomban meg is bántam, hogy egy idegennek így kiadom magam. Velki szerencsére nem erőltette ezt a témát. Ami őt különösen megragadta, mondta, az inkább a szereplők jellemzésével kapcsolatos. Például a szerelmi szál. Igen, a szerelmi szál, ismételte meg, mint akinek megtetszett ez a kifejezés.

– Áruljon el egy műhelytitkot – fordult felém. – Amikor egy ilyen leírás készül, teszem azt, leírja ezt az aszszonyt, akkor az író szeme előtt egy konkrét személy lebeg?

– Nézze, nem állítanám, hogy az író szeme előtt bármi is lebeg. Egy ventilátor, néha – próbáltam tréfálkozni.

– Csakhogy ezek egyáltalán nem tipikus vonások – makacskodott. – Az anyajegy a bal füle mögött. A hanghordozása. A szokásai – ahogyan például reggel felébred. – Várakozással néztem rá. – Tegyük fel, hogy egy

másik regényben ugyanezekkel jellemeznék a hősnőt, azt ugye, maga is többnek tartaná különös véletlennél?

– Igen, miért? – kaptam fel a fejem. – Plágiumra gondol?

– Eszem ágában sincs – biztosított. – Csak meg akarom győződni róla, hogy még nem bolondultam meg teljesen.

Amilyen váratlanul jött, úgy is távozott.

Sejtettem, hogy nem utoljára látom, de igyekeztem elfelejteni az egész kínos estét. Azért azt nem állítanám, hogy meglepődtem, amikor néhány nap múlva a házunk előtt bukkant fel, mint ahogy azt sem, hogy örültem neki. Az ablakból vettem észre. A kapualjban tűnt el, nem voltak kétségeim, hogy engem keres. De csöngetésre hiába vártam, a levélszekrény is üres volt. Egy héttel később azután ott állt megint az ablakom alatt, és merően bámult fölfelé. Amikor megjelentem, riadtan húzódott vissza egy hirdetőoszlop mögé. Provokátor! – világosodott meg bennem. Hát erről van szó. Egy közönséges besúgó, akit rám állítottak, de miért? Mindegy, miért, igyekeztem jeges nyugalmat erőltetni magamra, számítanom kellett volna erre az eshetőségre. Visszaültem az asztalhoz, folytattam vacsorámat. Pár percig bírtam csak, akkor óvatosan ismét kilestem a függöny mögül. Megkönnyebbültem, hogy már nem áll ott. Viszem ki a konyhába a tálcát, egy árny tűnik el a gangon. Leoltom a villanyt, meglapulok a kredenc mögött. Nem sokáig kellett várakoznom: látom, lassan elsétál az ablak előtt, azután fordul, és vissza, egy pillanatra beles – sosem felejttem el szomorú, űzött tekintetét.

Az ajtóhoz ugrottam, sarkig kitártam.

– Jöjjön be, kérem – szóltam ki tőlem telhető határozott hangon a sötétbe.

Épp az ajtó mellett állt. Egy darabig szólni sem tudott. A falnak dőlt, hogy el ne essen. Igyekeztem kihasználni meglepetését. – Akkor most öntsünk tiszta vizet a pohárba, jó? – mondtam kihívóan. – Nincs semmi szükség ilyen módszerekre. Tessék, mit akar megtudni tőlem? Csak azt ne mondja, hogy az irodalmi érdeklődése vezette ide a körfolyosóra, sötétedés után!

Mindent megmagyaráz, ígérte nyomban, ne gondoljak felőle semmi rosszat. Kezdjük a közepén. Hogy megjelent, ugye, a következő folytatás. Amelyben Márta férje leveleket talál a felesége fiókjában. Micsoda ócska fogás, már ne is haragudjak. Ő nem szokott kutatni a felesége holmija közt. De nem tehetett mást. Majd mindjárt megértem. Végre bizonyosságot akart. Nos, nézett rám vészjóslóan, talált leveleket. Most akkor áruljam el, honnan tudtam, hogy a felesége mást szeret?

Először nem értettem, mit akar, de megmagyarázta. Valljam be végre, ezt követelte tőlem, hogy én az ő történetüket írom. Honnan ismerem a feleségét, támadt rám hirtelen. Járt itt? Mikor járt itt utoljára?

Bevezettem a szobába, vizet itattam vele, leültettem, igyekeztem meggyőzni, micsoda képtelen rögeszme ez. Megingathatatlan volt. Itt minden egybevág. Amit megírtam, és az ő megfigyelései. A fejfájások, a megjegyzések, az elakadó beszélgetéseik, egy önkéntelen védekező mozdulat, amire a feleségénél eddig talán föl sem

figyelt, hogy mit jelenthet „a gyengédségében bujkáló szájalom”, igen, így, szó szerint. Még hálásnak is kell lennie, hogy fölnyitottam a szemét. Ne titkolózzak tovább, mert ő mindenre képes. Hogy lehet az, hogy én olvasok a felesége gondolataiban? Pardon, helyesbítettem, olvasni talán mégiscsak ő olvas, és amit elolvasott, azt féltékenységtől felzaklatott képzelete, ha jól értem, összekeveri a valósággal, erről van szó, higgye el nekem.

Közben, bármennyire nyomasztott a látogatása, egy kicsit úgy éreztem magam, mint Mengyelejev, amikor találkozott az ismeretlen elemmel, aminek előre kispekulálta a létezését. Nincs ebben semmi rendkívüli, magyaráztam. Teli van a város szerelmes asszonyokkal, látszik a tekintetükből, ha valaki jól odafigyel, hogy miféle férfiakat szeretnek, a szájuk körüli vonások pedig elárulják, mit szoktak mondani nekik, amikor négy szemközt maradnak, és mit tesznek, amikor rájuk unnak, vagy éppenséggel attól tartanak, hogy már nem szeretik őket eléggé. Csak arról az egyről nem tudhatunk semmi bizonyosat, akit szeretünk, ez tesz bennünket hajlamossá a legképtelenebb feltevésekre. Lehet, hagyta rám nagy sokára, lehet, hogy ennek így is kell lennie. Mert ő például többé nem képes úgy ránézni a feleségére, hogy ne az én szavaim járnának az eszében, amióta elolvasta azt a részt, ugye, emlékszem, amikor fekszenek a férjével a fűben: hogy mennyire kiábrándítónak és nevetségesnek találja a közeledési kísérleteit, azóta erre gondol. Nem bírta tovább, el kellett hazulról szöknie. Maga sem tudta, hová indul, útközben döntötte el, hogy megkeres, és kiszedi végre az igazságot

belőlem, bármi áron. Ki ez a férfi, akivel titokban levelezget a felesége, nekem tudnom kell, kire gondol, miközben mellette fekszik?

Minden tiltakozásom hiábavalónak bizonyult, csak egyre ingerültebb lett, kezdtem félni tőle. Már a felesége is aggódik miatta, közölte szemrehányóan. Faggatja, mi történt velem, hát nem mondhatja el neki. Azt ugye mégse, hogy egy regényből, amit olvas, megértette, hogy az ő házasságuk már soha nem fog rendbe jönni, pedig most nem is gyanakodott, esküszik. Csak mert ott valaki bizonyos levelekre bukkan? Amelyek lehetnének éppenséggel a játékos írói képzelet szüleményei is, erre bárki ezt mondaná. Csak ő nem mondhatja többé, mert ő a szerző instrukcióit követve a saját otthonában bukkant rá a levelek rejtekhelyére, azért ez véletlennek túl erős. De rendben van, ne beszéljünk az én magánügyemről, eresztett meg látogatóm egy démoni kacajt, nevezetesen, hogy mi közöm van nekem az ő feleségéhez, tegyük fel, hogy ez nem rá tartozik, beszéljünk inkább csak arról, ami közvetlenül a hivatásom körébe vág. Beszéljünk egymással mint író az olvasóval. Ezt nem tagadhatom meg tőle. Hogy végződik az én történetem? Legyek szíves, és ezt áruljam el. De beszéljek nyíltan, csak erre kér, ő kibírja.

Nos, kezdtem volna mondani, ennek valóban semmi akadálya, itt van, olvassa el – és csak ekkor hasított belém a réműlet. Dehogy olvassa, dehogy nincs akadálya! És keresés ürügyén inkább egy hirtelen mozdulattal a szekrénybe rejtettem a következő fejezet korrektúráját, majd különféle iratcsomókat rángattam elő, végül a

fejemhez kaptam, hogy én azt bizony már a nyomdába adtam, és rögtönöztem neki egy folytatást, amelyben hőseim tapintatos és mélyértelmű beszélgetésben tesznek kísérletet válságba jutott házasságuk megmentésére.

Alig vártam, hogy végre kívül legyen az ajtón. Kimerülten roskadtam le, de csak egy pillanatra. A következőben már kaptam is magamra a tornacipőmet. Amikor a folyosóra kiléptem, még láttam őt eltűnni a lépcsőfordulóban. A nyomába eredtem.

Eszembe jutott ugyanis, hogy a következő fejezetben Márta férje valami hisztérikus szóváltás után összecsomagol, és elrohan hazulról, az asszony pedig hosszú tépelődés után felhívja Vallon Endrét. Könyörög neki, hogy még egyszer láthassa. És ez meg is történik, még aznap éjjel, mert nem szeretem húzni az időt. A fejezet végén a pirkadat, melynek leírását a korrektúrában magam is gyönyörködve olvastam újra, már egymás karjában találja a szerelmeseket.

Elképzelni is rossz, mi történik, ha Velki ebben az állapotban, ahogyan nálam megjelent, végigolvassa, és rájön, hogy a történetem kimenetelére nézve végzetes helyzet hasonmását épp azzal állította elő, hogy engem felkeresett. Bármi kitelik tőle, hogyha hazatérve a feleségét valami félreérthető helyzetben találja. Vallon Endrével! – futott végig a hideg a hátamon, miközben magam is, mint egy félbolond loholtam a sötétben egy ismeretlen férfi nyomában. Akkor nekem végem van, gondoltam, életem végéig elborult elmével fogok

bolyongani a saját elszabadult történetemben. Mert korántsem értük aggódtam, ezt talán mondanom se kell, hanem magamra kezdtem gyanakodni, vagyis ez a gyanú már azóta fészkelődött bennem, amióta Velki beállított hozzám, hogy visszavonhatatlanul belekeverjen engem is a szívemhez nőtt regény – gondolj bele, első és egyetlen regényem – cselekményébe: a saját történetem történetébe. Tudsz még egyáltalán követni? – szakította félbe magát Késmárki hirtelen.

– Igyekszem – feleltem őszintén –, bár nekem egy kissé homályos.

– Mert kezdenek a szerepek fölcserélődni! – kiáltotta izgatottan. – Az olvasó lett az elbeszélés hőse, aki kisa-játítja magának a történetet, és amikor felkeres, hogy számon kérje rajtam a folytatást, a szerző helyét is kije-löli a bonyodalomban.

– Ezt most végképp nem értem – tiltakoztam.

– Majd mindjárt kiderül! Abban a pillanatban én se mertem volna megesküdni rá, hogy nem álmodom-e az egészet. Hogy meghalnék-e vagy végre felébrednék, ha elüt a villamos, aminek kis híján alászaladtam, csakhogy titokzatos látogatómat szem elől ne veszítsem az útke-resztesződésben. Reméltem, megnyugszom majd, ha ott-honában mindent változatlanul találunk, és beteges gyanúja – bocsánat, ezúttal az én gyanúm – alaptalan-nak bizonyul.

Feltevésém azonban, hogy Velki az én nyomatékos rábeszélésemre egyenesen hazatér, csak félig igazoló-dott. Otthon ugyanúgy járkált az ablak alatt, mint ná-lam, és nem mert a házba belépni. Sóhajtozott,

toporgott, kétszer is visszafordult. Sajnálni kezdtem, és elszégyelltem magam, amiért meglesem. Végül megállított egy taxit, azzal elhajtott. Most mit tegyek? Nekem mindenáron meg kellett valahogy győződnöm arról, amihez neki, úgy látszik, nem volt mersze többé.

Becsöngettem tehát. Az asszonyt egyedül találtam. Azt mondtam neki, hogy a férjét keresem. Nem akart beengedni, én pedig zavarba jöttem, hogy ha már idáig eljutottam, mivel férkőzhetnék a bizalmába. Egyedül tőle tudhattam meg, senki mástól, hogy a két történet között – amit a férje képzelt, és amit én megírtam – a titokzatos összeköttetés agyrém csupán, vagy pedig valóban létezik. Figyelmeztettem tehát, hogy a férje épp az imént távozott tőlem, feldúlt állapotban, s nekem jó okom van rá, hogy aggódjam érte. Nem mutatott különösebb meglepetést, de másnap délelőttre találkoztót ajánlott.

Késmárki elhallgatott.

– És találkoztatok? – sürgettem kíváncsian.

Bólintott. – Igen. A férje csak képzelődött – tette hozzá szórakozottan.

– Hát persze. Te pedig megnyugodtál – kezdtem szedelőzködni, mert már későre járt –, hogy mégsem estél a saját történeted csapdájába.

– De hiszen ez az én történetem – jelentette ki Késmárki –, azért meséltem el. Az enyém és Ő. Annáé, akivel hamarosan egymásba szerettünk. Velki mégiscsak miattam vesztette el a feleségét, pedig sohasem érezte olyan közel magához, mint amikor regényem hősnőjében felismerni vélte őt. Én pedig miatta vettem vissza a kiadótól a kéziratot. Beláthatod, ez volt a legkevesebb, amivel

tartoztam neki. Különben is, csupa ostobaság volt, amit írtam, mielőtt megismertem Annát. El is határoztam, hogy most már az igazságot fogom megírni. Egyszer talán megírom. De az igazság, tudod, roppant bonyolult.

Erről magam is meggyőződhettem nemsokára. Késmárki elbeszélése ugyanis ellenállhatatlan kíváncsiságot ébresztett bennem barátunk ifjúkori töredéke iránt. S miután tüzetesen áttanulmányoztam a korszak folyóirat-irodalmát, nyugodt lelkiismerettel állíthatom: sehol, egyetlen sor sem jelent meg az ő neve alatt.

Miféle történet lehetett, amit nekem ott a szerkesztőségben előadott – ezt később sem sikerült kiszednem belőle. Gunyoros, kétértelmű kijelentésekkel tért ki minden további faggatás elől. Vajon a regényéről akart beszélni? Vagy inkább arról, hogy miért nem írta meg? Mi lehet Késmárki igazi története? Sokat tanakodtunk efölött később a kezelőorvosával, dr. Vallon Endrével is, de nem lettünk okosabbak. Ma pedig már nem volna értelme, hogy kérdezzem őt, mert válaszolna: hosszan és körülményesen, megállíthatatlanul ömlene belőle a szó, közös barátok viselt dolgait elegyítené az előadásba, mintha vele estek volna meg; se vége, se hossza nem lenne ellenőrizhetetlen hivatkozásainak, s a látszólag ép logikával fölépített elbeszélések kimenetele minden alkalommal a kiindulópont képtelenségét tenné nyilvánvalóvá. Végül ráunnék, és feladnám, hogy egy meg nem írt regény olvasójának kilétét földerítsem, vagy eldöntsem, hogy egy történet mikor az igazi.

Alibi

Az ajtót lassan húzd be magad mögött, de még mielőtt a mosoly az arcodra dermed. Visszafelé fordított sorrendben ugyanez. Ne nézd meg a kertkapuban a postaládát, nem vársz senkitől levelet, amit sötétedés után hajítának be: „nem bírom tovább”. Tünde az ablakból épp idelát.

Nehéz napod lesz, legyen nehéz napod. Nem sokkal tíz után a páternoszterből fogsz megpillantani: átléptem a láthatatlan demarkációs vonalat. Előbb a barátnőmet veszed észre, akit mindig utáltál, s mielőtt eltűnsz a süllyesztőben, engem is. Ne rohanj. Mire a lépcsőn kettesével felérsz a másodikra, már nem találsz az irodaház büféjében. Szedd össze magad. Két sürgős telefon között nézz be Z.-hez. Ne sokat töprengj, másfél év után mivel állíts be hozzá, mert úgysem találod már a helyén. Két nőt kísért le, neked ennyi elég. Nézz szét az íróasztalán, egy meghívót találsz majd legfelül. M. tibeti filmjét vetítik valami konferencián. Győződj meg róla, hogy Z. oda ment.

A biztonság kedvéért hívd fel az üzenetrögzítőmet. Ne ejtsen gondolkodóba, hogy már hetek óta csak a tömondatos változat hallható. Ne hidd, hogy azelőtt neked szóltak a hollétemről tudósító kommunikék. Ne próbáld kitalálni, újabban miért maradtak el.

Határozd el, hogy elmész arra a konferenciára. Hogy alapján véve már régóta szeretnél találkozni M.-mel. Hogy izgat a tibetiek tragédiája. Vagy bárkié a magadén

kívül. De ne tűnj el csak úgy. Tünde nyomozni fog utánad. Hagyj magad után nyomokat. Ne hívd fel, az gyanús. A kollégádnak mondd, hogy az Intézetbe mész a szerződés miatt. Tegnap jártál ott, így máris zsebedben a bizonyíték. Ami a délutáni órákat illeti, T.-né, szegény, éppen kapóra jön. Hozza a férje kéziratát, akit megint bevittek. Ő tehát egyhamar nem fog keresni téged, s ha este holt hírét nem költi a híradó, te bátran mondhatod, hogy veled kellett eltöltened a délutánt, mert holnap kórházba kerül. Lopj egy keveset az elmúlt és elkövetkező napokból, legyen ez a nap a miénk.

Először szép nyugodtan végigüljük, ami a délelőtti szekcióból még hátravan. Az ülésteremben úgy helyezkedj, hogy ne láthassalak. Várd ki, amíg megérezem, hogy ott vagy. Ne bámulj meredten, hátha nézik, hogy nézel-e. És főleg ne várd, hogy utánad menjek a folyosóra. Találj magadnak ismerősöket. Ne kérdezhessék, mi keresnivalód van itt. Vegyél részt a vitában, szólalj fel, szerezz ellenségeket, gondoskodj róla, hogy másnap a Kutatóban a kollégáim említsék a neved, azután hallgassanak el, és várakozással pislogjanak, mit szólok hozzá, semmit se szólok.

Ebédelj M.-mel, nem megyek oda. Üljetek háttal a kávézó üvegfalának, nehogy M. megkérdezze, mi van *ve-lünk*, ha véletlenül ott sétálnék lenn a kertben, ahol majd délután te fogsz. Én szendviccsel a kezemben meg valami nagyképpű folyóirattal, te Z.-vel, mint két epizodista egy értelmiségi komédiában, akikről a forgatókönyvben csak ennyi áll: élénken társalognak. Z.-vel töltöm az ebédszünetet, hogy délután majd, két patetikus

körmondat között, egy negyedik személy kapcsán, nehezen leplezett mohó kíváncsisággal kérdezz valamit, amire ő majd kitérően válaszol, mint aki nem érti, mire vonatkozik a kérdés.

A vetítéshez elsötétített teremben majd én ülök mögéd. A ladakhi sziklakolostor udvarán válladra hull a hó. Most én megyek ki, és te ne gyere utánam. Intézd úgy, hogy amikor felcsattan a taps, te M. közelében légy. Amint az oldalfüggönyt félrehúzzák, véletlenül botolj belém, legyen a találkozásunk esetlen és zavart. A kivi-rult szerzővel egymás után szorítsunk kezet, mintha a tenyered negatív lenyomatába csúsztatnám a magamét.

A panel-vita elől egyszerre szökjünk, nagyjából egy időben induljunk a díszlépcső két szárnyán lefelé. E fel-lengzős eklektikában most az egyszer figyeljük egymást leplezetlenül. Maradjon az utolsó pillanatig nyitott a kérdés, melyikünk gyorsítsa, melyikünk lassítsa a lép-teit, hogy végül mégis elkerüljük egymást.

Ülj zsúfolt villamosra, utazz sokáig. Szállj le, ahol a legtöbbben leszállnak. Kövess valakit, akinek sietős dolga van. Maradj le, állj meg. Bámuld sokáig az ismeretlen utca végén, a palánk mögött a lebontott ház helyét, amit épen sohasem láttál.

Kell ott valahol egy padnak lennie. Olvasd el végre T. kéziratát. Egy szóra se fogsz emlékezni belőle. Ezért a másfél óráért örökre hálás lehetsz neki: szabályos tudat-kiesés. Egy évvel később majd erre gondold, hogy nem kellett gondolnod semmire, amikor elvállalod a búcsú-ztatását az egykori tanítványok nevében.

A szemed se rebbenjen, ha otthon Z. üzenete vár: M. annyira örült, hogy láthatott a konferencián – miféle konferencián?, miért nem mondtad? – azt szeretné, ha ti is ott lennétek este, amikor Z.-hez felugranak a régi barátok (mikor békültél ki Z.-vel?). Ne vonakodj, és semmi esetre se akard otthon hagyni Tündét. Akkor pedig jöjjön már Sára is, gyors visszavonulásod útját ő biztosítja majd. Te taktikus. Ezt te rontottad el. Van még mit? Essünk túl hamar ezen az estén.

Ne csodálkozz, ha elszorul a torkod, amikor beléptek. Mit reméltél? Hogy a kedvedért kicserélik a régi bútorokat? Mint hindu özvegy, máglyára lép a lakberendezés? Egy fénykép jár kézről kézre éppen, B. hozta, ne nézd meg. M. megnézi: halott felesége a felvételen levest kanalaz. Jó, tartalmaz korhelyleves volt, B. maga főzi, verhetetlen ebben. Csak a gyerekek lettek közben nagyobbak. B. fia egyetemista már, részt vesz a felnőttek társalgásában. Viselkedj felnőtt módjára te is. Futólag üdvözlj, mint a többieket, engem is barátságosan. Azután kapd gyorsan az öledbe Sárát, igazgasd el kis szoknyáját a térde körül. De túl ne játszd az apaszerepet: sápadt, ironikus mosollyal figyel téged Tünde hajdani férjének legújabb felesége, Á., értelmiségi válóperek tapintatos bonyolítója. Ne keresd a tekintetemet és ne is kerüld, nem láthatsz benne semmit, és azt félreértenéd. Tégy úgy, mintha az volna, ami van. Helyezd a kezéd ügyébe az üveget, hogy feltűnés nélkül nyakalhass. A dohányzásról ellenben szokj le hónapokkal korábban, ne áruljon el, amikor egyikről a másikra gyújtasz. Tudtad, egyszer elkövetkezik majd ez a délután, készültél is

rá lelkiismeretesen, mint az órádra, a jövődre, a halálra. Tehát ne rettegj. Itt most mindenki a maga szálait bogozza. (Miért a nők kiabálnak?) Kényszeredett kérdésekre kapkodó válaszokat adj te is. Vedd észre, hogy M-mel senki sem törődik. Amíg a két asszony megbeszéli Sára szokásos nyaralását a nagyszülőknél, te foglalkozz kissé vele. Vond be a beszélgetésbe Dant is, M. vendégét, a kanadai fiút. Mutatkozz be neki, a nevét egyelőre felejtse el, erőlködj, hogy közös témát találjatok. A québeci franciák etnikai identitása épp megteszi. Határozd el, hogy nem maradtok, csak ameddig muszáj. Ne törődj a kiejtéssel. Légy szellemes. Engedj néha szóhoz jutni másokat. Ez igen, látod, ez a beszélgetés.

Ne akkor pillants az órádra, amikor Dan feláll. Biztosan elárulnád magad az előszobában, amikor rám segíti a kabátot, vagy a lépcsőn mondasz valami hülyeséget, ha egyszerre távozzunk. Mit képzeltél? Úgy értem, mit képzeltél magadról? Én a tócsák miatt fogok belekarolni Danbe a ház előtt, egyáltalán nem tüntetőleg. A sarkon épp beforduló kocsik reflektorfénye esetleg mégis túlexponálná a szemedben a képet, amikor átölel. Gyere már el az ablaktól.

Ez lett volna a búcsúestünk? Erre fogunk emlékezni egy milliméterenként, de jóvátehetetlenül emelkedő óceán két oldalán? Másnap, amikor megtudod, hogy elutazom, ne kérdezősködj. Látod, Tünde se kérdez, hallgass mellette, hogyha mersz, hazáig. Tányéraknak a virágágyásban: kéz a kézben kerülgetitek kipróbált útjaitokon. Ladakhban hull a hó. Vigyázz magadra, drága, és ne félj: téged megvéd a túlélő-felszerelésed.

(Bozótkezés, átvágni kusza viszonyokon. Érzelmi gyorsforraló, takarékon. Titkos adó-vevő, használaton kívül, nehogy bemérjenek.) A tiéd, az ugye, megvéd. Te hőszi-öntudat.

Másnap a fogadásra éppen csak nézz be. Kerüld a konferencia külföldi vendégeit köszöntő városatyákat. Maradj mindvégig az italpult közelében. Fedezz fel a sokaságban, menj el, gyere vissza. Nem, inkább ne láss sehol. Esetleg üldögélj a közeli presszóban egy utolsó konyak előtt, ahová majd én is betérek, hogy állva még bedobjak valamit. De ne közeledj. Legyen inkább az a konyak az utolsó előtti. Aztán siess, hogy ki ne józanodj hazáig. Aludj, mint akit agyonütöttek. Másnap ne kelj korán. Színleld, hogy alszol, amíg kiürül a lakás. Ne élj túl soká.

A felettük lakó

Mivel töltötte Késmárki az 1989-es esztendőt? Egy öregember haldoklását figyelte, feleli kitérően, amikor erről kérdezem. Teljesítette az utolsó kívánságát. Megsemmisítette az iratait, a levelezését. Mi volt azokban a levelekben, érdeklődöm. Semmi, állítja, azért kellett elégetnie.

Ennek a történetnek tehát nincs eredetije, bár az epikai hitelre én sokat adok. De hiába is próbálnám híven visszaadni Késmárki szavait, az igazsághoz ez nem vinne közelebb. Mert ő is csak az emlékezetére hagyatkozott, homályos feltevésekre és ifj. Virág István töredékes közléseire mindarról, amit a második infarktus előtt nem akart, a harmadik után pedig már nem tudott elmondani. Egyébként is azt kívánta, hogy ne maradjon utána semmi. Késmárki csak a legrégebbi lakók között akadt olyanra, aki úgy emlékezett, hogy valamikor beszélgetett vele. Az újabbak azt is kétségbe vonták, hogy itt lakik. Csodálkoztak, amikor a mentősök lecipelték, mert úgy tudták a szüleiktől (a vicétől, az előző lakótól), hogy már rég halott. Ifj. Virág István elégedetten hallaná ezt. De többé semmit se hall. Az ember szabad, idézi majd egykori szavajárását egy földszinti lakótárs ebből a szomorú alkalomból; hogy így viszonzta volna a köszöntését, amikor üdvözlés gyanánt még a „szabadság!” járta városunkban. Szabadságában áll a lépcsőházban közlekedni, magyarázta neki, valamint leugorhat az ablakából is. Fölfelé azonban nem ugyanez a helyzet,

veregette meg biztatóan a vállát. Hol van már az a váll?
Az a biztatás?

Ha az életrajzírója volnék, kezdi Késmárki, és célzatosan rám kacsint, azzal indítanék, amit a házmester mondott nekem: ne higgye uram, hogy azok ott Auschwitzban minden zsidót kinyírtak. Szögek lógnak a szája sarkából, a kezében váratlanul megáll a kalapács. Itt van mindjárt a Virág bácsi a másodikról, ő is hazajött, akié a szemközti vaskereskedés volt. És a felesége is előkerült, azt nem lehet mondani, hogy nem került elő. Csak amikor megtudta, mert meg kellett neki valahogy mondani, hogy a Jókai utcai védett házból a kislányukat a nyilasok a Dunába lőtték, akkor összefogott két drótot, ahogy így csupaszon a falból kilóg. Mutatja. Éppen az éjjeli lámpát köti be az ágyunk fölé. Akkoriban folyt a lakás felújítása. Ha esténként Anna vagy én felkattintjuk a villanyt, erre a jelenetre gondolunk.

Személyesen akkor még nem ismertem őt. Látni is alig láttam, legfeljebb estefelé a sötét lépcsőházban, ahogy kapaszkodik felfelé, hosszú pihenőkkel. Mindig dél felé indult el hazulról, amikor én még az iskolában vagyok. Hogy hol tölti a délutánját, csak jóval később derült ki, amikor kezdtem átszokni a parlamentiből a Széchényi Könyvtárba: láttam, hogy ott üldögél. De könyvtárba nem ismerkedni jár az ember, kerülgettük egymást, csak messziről figyeltem. Már nagyon rozoga állapotban volt szegény, túl a második infarktuson, több havi kórházi kezelés után foglalta el a szokott helyét az olvasóterem Duna felőli oldalán. Úgy alakult, hogy egyszer mégis hazáig kellett kísérem. Legközelebb pedig

beinvitált magához, nem tudtam mire vélni. Nem sejtetem, hogy tervei vannak velem.

A húgával élt, inkább társbérletben, mint közös háztartásban. Valamiért egyáltalán nem beszéltek egymással. Amíg ifj. Virág István teát főzött nekem a konyhában, az asszony levegőnek nézett mind a kettőnkre, ki se ment. Erős akaratú, boldogtalan nő volt, arcán a végérvényes csalódás ráncaival. Elfogyasztott pár férfit az életében, azután nem tudott tőlük megszabadulni. Az egyiket otthon ápolta, a másikat az elmeegógyintézetben látogatta, a harmadik néha feljárt és jeleneteket rendezett. A bátyja szobájához egy szűk átjáróféle vezetett, zár volt az ajtaján és még egy rigli is belülről. Most járunk a hálószobám felett, fordult meg a fejemben, amikor behúzta mögöttem az ajtót. A szobán egy hatalmas szekrény uralkodott, a tetején utazóbőröndök tornyosultak egészen a mennyezetig. De nem úgy nézett ki, mintha innen még valaki elutazna.

Nyár van, motyogta ifj. Virág István, pedig megmondtam, nem bírok ki itt még egy nyarat. Az orvos mégis eltiltott az utazástól. Pedig Tahiban van egy faházam a hegyoldalon. Magának az semmiség, oda kimenni. Ugyanis erre fogom megkérni, erre a kirándulásra, tért mindjárt a lényegre. De ne vigyen senkit magával, ez a kikötésem. Önre bízom a kulcsot, a házat is szívesebben hagynám önre, de a húgom nevében van, ő öröklí. Iratokat talál a komódban, dossziékat. Szép lenne öntől, ha rakna egy kis tüzet és elégetné az egészet. Vigyázzon, fel ne gyűjtsa nekem a kerttet. Nyissa ki előbb a főcsapot, talál

ott slaugot is. Legyen olyan jó, és ne olvasson bele. Meg tudja állni?

Nem álltam meg, vagyis nem egészen. Amibe bele-néztem, az első dossziében rengeteg levél volt ifj. Virág Istvánnak címezve, valami fémtömegcikk ktsz bélyeg-zőjével a feladó helyén, meg egy ügyvédi munkaközös-ségtől is, csupa ajánlott küldemény. A borítékokban gondosan négyrét hajtogatott papírlapokat találtam, üresen. Az egyik bélyegző is ott volt a házban. Későbbi elbeszélése igazolta a feltevésemet, hogy ő küldözgette magának ezeket a leveleket a hetvenes években. Talán a hűgát akarta bosszantani állítólagos üzleti kapcsolatai-val, de főleg megtéveszteni, hogy ne nyomozzon utána. Erre vall, hogy a Mozsár utcában az asztalán egy ronda díszváza állt, amit a felirat szerint nyugdíjba vonulása alkalmából kapott, nekem pedig azt állította, hogy ha-zatérése után többé nem dolgozott sehol. Az összeg, amit egy svájci biztosító küldött neki havonta, elegendő volt a szerény megélhetéshez.

1950 telén vett végérvényes búcsút a kelet-európai realitásoktól. Ahová jó másfél évtizeddel később vissza-tért, az legfeljebb a kelet-európai legendák világa lehet-tett. Ő és a történelem, mondjuk így: elváltak az útjaik.

„Soha ennyi örömet és megértést nem kaptam senki-től” – ezt az egy levelet még a „Vilma” feliratú dosszié-ból emeltem ki Tahiban, mielőtt a szakszerűen megra-kott máglyán elhamvasztottam volna új ismerősöm csalásainak és csalódásainak valamennyi írásos nyomát.

Válaszolt-e annak idején Vilma kétségbeesett sora-ira? Bevallhatta-e neki a teljes igazságot, mint nekem,

hogy miért hagyta el őt egy közép-nyugati iparvárosban valamikor az ötvenes évek végén, amikor a dolgok kezdtek a legjobban menni? Hogy miért nem fognak találkozni soha többé? Hiszen boldoggá akarta tenni őt. Eltervezte, mint egy büntényt, hideg fejjel, még Mátraházán, negyvennyolc őszén, hogy elveszi, elviszi Amerikába, megajándékozta gyermekekkel és azzal az illúzióval, hogy elmúlt a múlt és még tart az élet. Hitt ebben olykor maga is? Csak feltevésekbe bocsátkozhatunk. Vilma Denverben még évekig sikoltozva ébred éjszakánként, dobálja magát, egy svábhegyi ház pincéjében vallatják, megőszül, minden éjjel csurom víz, mire a férje felkelti, hogy megszabadítsa vallatóitól. Egyikük sem fog megszabadulni. Első felesége nevét és a halott kislányét ifj. Virág István nem ejti ki többé.

Tények – vannak. E kétségbeesett vállalkozás látványos sikerét tanúsítják. Én láttam égni a fényképeket: a limuzin álomszürke volt, pirostéglás a ház, mélykék az ég és a gyerek amerikai. Virult a tartósítóipar, egy légmentes csomagolási eljárás Virág bácsinak állítólag százazretet hozott. Láttam a fényképen, széles karimájú szalmakalapja félig eltakarta elszánt, élettelen tekintét. De az amerikai évek csak egyetlenegyszer kerültek szóba köztünk, ő akarta így. S az is bizonyos, hogy nem azon a napon, amelyiken a bibliai Jób történetét szóba hozta, mert akkor már a fulladástól nagyon nehezen beszélt.

Micsoda disznóság, kiáltott fel váratlanul, hogy azt a történetet meghamisítják. Mintha ott lenne vége, azokkal a bárgyú statisztikákkal: tizennégyezer juh, hatezer

teve, ezer igás ökör – ki találta ki ezt a cinikus biztosítási tanmesét, hogy hány percenttel szaporította az Úr az állhatatos Jób bevételét, családját, hitelét? Ha a hűséget jutalmazni akarta a vén bukméker, miért nem pusztította el inkább halálra hajszolt szolgálóját? Hogy lehet egy embert ennyire megalázni? Vagy akárcsak egy kísérleti egeret is? Kiirtani a nőstényt a vemhével együtt, aztán a hímet új alomba helyezni, újrapároztatni! Ez volna az isteni igazságszolgáltatás? Hogy az Úr, aki elvette mindenét, szeretteit elpusztította, jutalmazási keretéből végül még kiutal neki három fiúra, hét leányra való prima, jóvátételi spermát? De hiszen akkor ezt a könyvet nem is szabadna ártatlan gyermek kezébe adni.

Miért kényszeríti hűtlenségre Jóbot? Ha egyszer mindenható, miért nem ugyanazt a családot kapja tőle vissza? Mert ha feltesszük, hogy Jób vesztesége nem a lehető legnagyobb veszteség – például azt állítjuk, hogy a jutalom, amiben részesült, még annál is nagyobb –, akkor az Úr csak fél kézzel sújtotta őt, és a próba, amit kiállt, nem döntheti el végérvényesen a fogadást. Gyanazkodott a Gonosz, hogy becsapták, azért ajánlotta Jób megjutalmazását: ha kiderül, hogy amit elveszített, nem az egyetlen számára és egyáltalán nem pótolhatatlan, akkor ugye, az állhatatossága sem ér sokat. Sosem volt hű, ha hűtlenné lesz a fájdalomhoz. Gondolta, hátha megnyerheti még azt a fogadást. A másolók azonban elhallgatták a történet folytatását, mert az egészből egy árva szót sem voltak képesek felfogni. Márpedig volt folytatás. És az Isten holtáig becsülte, emlegette Jóbot.

Hogy miért? Egyszer majd kiássák a sivatagból a Jób Második Könyvét őrző tekerccset, abban benne lesz.

Ifj. Virág István az ötvenes évek végén Dublinba költözött, ahol éveket töltött teológiai és mitológiai tanulmányokkal, mielőtt Magyarországra visszatért. Óvatos kérdésekre leszögezte, hogy semmiféle tételes vallás istenében nem hisz. A Jób könyvéhez írt jegyzeteit, mint kiderült, én magam égettem el Tahiban azon az éjszakán. Nem is tértünk vissza többé erre a témára.

És vajon mihez kezdett itthon? Makacs ember volt, és határozott elképzeléssel érkezett: a következő halálig hogy húzza ki? (Kint hosszan tartó, súlyos betegségen ment keresztül, az emlékei elől szökött Amerikába, mondogatta, és a halálból tért vissza.) Nincs mit újrakezdeni, mégis: életben maradt, időt vásárolt magának a pénzén – mire? Se régi, se új arcokat nem kívánt látni többé, nem azért jött haza. Ha megpróbálta mással megosztani, szerencsétlenségét nyomban még elviselhetlenebbnek érezte. (Kocsmában, idegenekkel is próbálkozott, az volt még a legjobb.) Az ismerős helyek, amikor felkereste őket, gyűlöletesek voltak, vagy egyszerűen csak zavarták. Nem járt ki a felesége sírjához. Nem kereste a szenvedést, a megnyugvást kereste. Lepihent halottai mellé, hogy ne kelljen őket mindenhová magával cipelni. És szívében a fájdalom helyét észrevétlenül új érzés foglalta el: a közöny.

Valljuk be, erre nem számított. Emlékei, melyeket eleinte érinteni se mert, rettenetes fájdalommal jártak, ha megmozdítja őket, a naptár, melyben egyre csak visszafelé lapozott, a sok fogdosástól mintha megkopott

volna. Idővel halványulni kezdtek a képek, melyekkel gondolatban körülvette magát. Képzete naponta, mindjárt az ébredés pillanatában, magától indult el, nagyjából mindig ugyanazon az útvonalon, melynek állomásait nem ismerhetjük. Az őrző igyekezet naponta újrarajzolta tárgyát, így formálta a felidézett képet véglegessé, holttá. A csillapíthatatlan vágy, amely a múltó idővel próbált szembeszegülni, képpé lett, ő nem vágyott többé ezekre a képekre – nem képekre vágyott –, vágya így csillapult, végre megöregedett.

Sivárak voltak a hetvenes évek, megjegyezhetetlenül sivárak. Nem kívánt volna magának más életet, és nem gondolta többé, hogy alakulhatott volna másképpen is a sorsa, nem foglalkoztatta ez a gondolat. Szokásaihoz ragaszkodott, mi egyébhez? Bujkált a húga és a húga családja előtt, nem kis fáradságába, nem kevés idejébe került, amíg elérte, hogy ne akarják se megmenteni, se kihasználni. Szótárakban ez a két kifejezés ugyanazt jelentette. A hosszú kóborlásokról leszokott, nem vitte már a lába. Akkor kezdett könyvtárakba járni. A regények untatták, emlékiratokat lapozgatott, holt emberek levelezését, oklevélgyűjteményeket. Észrevette, milyen sietősen olvasnak a történészek, akiknek célratörő figyelmét rendre elkerülik olyan apró és látszólag lényegtelen összefüggések, melyek felkutatására ő szívesen áldozott hónapokat. Felfedezéseit itt-ott megpróbálta publikálni, de ezzel időben felhagyott, mert nem volt kedve húzódozó szerkesztők előtt a buzgó dilettáns szerepét játszani. Inkább belátta, öreges kedvtelése, hogy a történettudomány magasztos szempontjából

érdektelen apróságokat összegyűjtse, senki másra nem tartozik. Céduláit azontúl csak saját feledékenységére elleni védekezésül őrizte meg. Emlékezete kihagyásait mérsékelt sajnálkozással vette tudomásul. Minden eddiginél rendszeresebb jegyzeteléssel elérte, hogy ne akadályozza munkájában, melyhez jobban ragaszkodott, mióta nem kísértette a gondolat, hogy eredményeit valakivel megossza.

Nem beszélt senkivel, de úgy érezte, egyre jobban érti az embereket. Nemcsak a vakokban, a hallgatókban is kialakul idővel valami különös érzékenység, amit a beszéd csak sértene. Rájött, hogy az elevenek mennyire hasonlítanak a könyvtárak polcain olvasatlan porosodó emlékiratokhoz. Engem egészében véve eléggé könyvszagúnak talált ahhoz, hogy a bizalmába fogadjon. A maga módján valóban értett az emberekhez: rögtön felfedezte bennem a könyvtári kartotékrendszerek szolgálatkész közönyét, gondolom, ezért hagyta rám megíratlan emlékezéseit, mintegy cserébe, miután az írottakat voltam szíves megsemmisíteni –

És Késmárki? Ő vajon miért beszélt nekem, amikor végre felkerestem, hosszú órákon át egy számomra ismeretlen öregemberről? Nem erről akartam faggatni, annyi bizonyos.

Az alattuk lakó

Álmában feljön. Rólunk álmodik. Azt álmodja, hogy szarral keni be az ágyunkat. Kicszeréli a tükröket. Amikor felébredek – az ő álmában ébredek fel, érted –, azt hiszem, te engedted be, becsempészted a lakásba, és hogy ez minden éjjel így megy. Sírok, meséli, sikoltozni kezdek, te meg csodálkozol, elvégre megegyeztünk ebben, ne tegyek úgy, mintha nem tudnám, hogy ez itt a helyzet. Naponta hallgatom. Hogy rá gondolsz, amikor mellettem fekszel, így tudsz csak megkívánni. Mindig akkor hív, amikor nem vagy itthon. Ezt is pontosan tudja, mert figyel. Elváltoztatott hangon szól bele, de rögtön megismerem. Elmondom önnek egy álmomat – rendszerint ezzel indít. Az életben persze, tegeződtünk. Nem volt mindig ilyen. Együtt játszottunk valamikor az udvaron. De már rég nem beszélünk, nem is köszön.

Disznóságokat terjeszt rólunk a házban. Hogy mi rontjuk el a liftet, manipulálunk a kukapénzzel, teleszórjuk a lépcsőházat szeméttel, amit azután neki kell eltakarítania. Névtelen leveleket dugdos a postaszekrényünkbe. Miért foglalkozik velünk, te érted ezt? Levitem azt a borvörös nyári ruhámat, a kuka mellé tettem, hogy majd elviszi valaki. A napokban látom, abban jár, majd szétreped a seggén, ki se tisztította, egyébként nem is lehet, hordja pecsétesen. Mindig az kellett neki, ami az enyém. Rettentően irigy volt már kisgyerek korában is. Irigyli, hogy felnőttem, mert ő valahogy nem tudott, hogy boldog a házasságunk, őt meg veri a férje

és nem ad haza pénzt. Tetszem a férjének, ráadásul. Úgy pislog utánam, majd kiesik a szeme. Ez fáj neki.

Azt álmodta, mondja a telefonba, mihelyt a kapun ki lépsz, hogy a férje, tudod, az a böhöm nagy állat dug engem fényes nappal a biciklitárolóban. Én meg sikoltozom az álmában, annyira jó nekem, amit csinál velem, de főleg az benne a jó, hogy neked végig kell nézned ezt, én kényszerítelek, hogy nézd. Na, ez mit jelent? Tudod mit, nem érdekel, nem vagyok kíváncsi az álmaira, csak ne telefonálna. Persze legtöbbször azonnal leteszem, de akkor újra csenget, ha meg végighallgatom, pár napig béke van.

Állítólag nem tudnak tőlünk aludni, így kerültünk az álmaikba, ezért telefonálgat. Mert dobogunk. Éjszaka dobogunk. Idegenek csörtetnek keresztül a lakásunkon a legváratlanabb időpontokban. Ordítóznak, csapkodnak, és nekik ezt hallgatniuk kell. Mert kettesben már nem merünk megmaradni. Félünk, hogy kárt teszünk egymásban. Álmában egyszer kést talált az íróasztalomon, egy maláji tört, azt mondja. Te rajzolgattál az íróasztalodnál. Kígyóvermet, fegyencelepet, amit szoktál szerinte, labirintust. Benne két egér, félőrültek a rengeteg áramütéstől, amit egy elmés szerkezet mér rájuk, a te találmányod, ezen dolgozol, ő úgy tudja. Ha keresztezik egymás útjait, zárnak az áramkörök. Ha nem, nem találnak kijáratot. Feltéve, hogy egyáltalán van kijárat. De mindegy is, mert beledöglenek, mielőtt megtanulnák, merre mehetnek, merre nem.

És nem elég, azt mondja, hogy marjuk, gyötörjük egymást – mi, akiknek ugye, a világon egymással a

legjobb –, hogy ocsmányságokat üvöltözünk az éjszaka közepén, de ráadásul még mások előtt. Hogy én felébrsztem a gyerekeket és kényszerítem őket, tanúskodjanak: ki az, aki foggal-körömmel védi őket, ha kell, elened. Hogy mondják meg ők, de a szemedbe mondják, milyen anyjuk vagyok, és ne féljenek, mert nem fogsz bennünket megfélemlíteni, hiába próbálkozol. Máskor meg a szülőket rángatjuk ide. Szegény öregeknek töreldelmesen be kell vallaniuk, hogyan nyomorítottak meg engem még gyerekkoromban, miért vagyok azóta is képtelen a jót jóval viszonzni. Azt mondja, ilyenkor aztán zeng tőlünk a ház. Vagy amikor ordítózom az apáddal; ne hazudozzon itt, addig úgysem engedjük el, amíg el nem árulja, miként formált belőled gyűlölködő, kicsinyes szörnyeteget a maga képére. De van úgy, hogy a szeretőidet hozod a nyakamra; hallgassam meg őket, miféle férfi vagy te. Én meg elhívom az én szeretőimet: tudd csak meg, hogy lángoltam, amíg volt kiért. Akkor ezek mind együtt, egymás szavába vágva, és mi még azt hazudjuk a tömbbizalminak, hogy kettesben vagyunk! Őket ugyan nem verjük át! Mert mindent hallanak. Mert nem lehet aludni tőlünk. Egyszer úgyis feljönnek, de tényleg, akkor majd megnézhetjük, mi lesz.

Elterjesztette a lakók között, hogy itt járt a múltkor egy öregasszony, hosszan csöngetett, te meg elbújtál a fürdőszobában, annyira féltél. Ő mindjárt megismerte, hogy az anyád. Nem szóltam közbe, hogy már nem él szegény, mondom, soha nem szerzem meg neki azt az örömet, hogy beleszólok. Azt mondja, azért nem engedted be anyádat a lakásba, mert tudod, hogy titokban

ellened szövetkezik velem. Tanácsokkal lát el, hogyan büntesselek, gyötörjelek, amiért soha nem fogadtál szót neki; hogyan törjem meg a makacs elbizakodottságodat, az anyád szerint ezt akarja. Persze, hogy nem az anyád. Az ő aberrált, piszkos fantáziája. Tönkre akarja tenni a házasságunkat. Ez világos, ezért telefonálgat. Beteg. Belebetegedett abba, hogy mi ennyire boldogok vagyunk egymással, egyszzerűen nem képes elviselni.

Az a mániája, hogy lenézzük. Lenézzük? Alig látjuk. Épp ez az, szerintem levegőnek veszem, pedig valamikor egy lélek, egy test voltunk. Na, meg a férje is, hát elfelejtettük, mennyit izzadt miattunk? Hogy segített, amikor átköltöztél ide, hány munkaórát töltött idefenn az a beteg ember, mert te nem értesz semmihez, ami a ház körül kellene. Tudtad, hogy beteg? Vagy azt hittük talán, hogy ki van fizetve, azzal kész is? Mert szerintem pénzzel ezt nem lehet. Az ő férjének a dereka akkor roppant meg, amikor nekünk dolgozott, miattunk kellett leszállékoltatnia magát. Mi meg itt fölényeskedünk. Mire fel játsszuk előttük az előkelő párt, kérdezte rikácsolva, és már a hangját se változtatta el. Nekik is ugyanúgy megvan mindenük, mint nekünk, mit képzelünk? A lakásuk ugyanúgy van berendezve, ugyanoda tették a fiкусzt, a fotelt, a tévét, a gyerekágyat.

Igen, csak nála minden ócska. Hasonlít, ez tény. Olyan a lakása, mint egy rágalom, amit rólam terjesztenek. Mert nála minden csupa kosz. Félsz, hogy odaragadsz, ha leülsz. Ha lefekszel vele, csúnya betegségeket kapsz tőle. Ne mondd, hogy nem figyelmeztettelek: ne mászkálj feszes sortban az udvaron. Egyszer be fog hívni

magához. Ugyanazt a kölnit használja, ugyanazt a rúzszt. Mindenből ugyanaz kell neki. Le fog veled feküdni, amikor nincs otthon a férje, az a böhöm nagy állat. És ami a legrémesebb, utána el fog mondani engem mindennek. Hogy irigylem őt, és aljas történeteket találok ki róla. Hogy telefonálgatok. Hogy róla álmodom. Álmomban lejárok. Kést találok az íróasztalán. Szarral kenem be az ágycát. Kicserélem a szobájában a tükröket.

Egy házasság fekete dobozából

A katasztrófa helyi idő szerint pontosan háromnegyed ötkor következett be. Egy ártatlan megjegyzésemet ejtetted el, nyomban ezernyi apró szilánkra tört. Összesöpörni nem lehet, a porszívót tönkreteszi, belelegezve mérgező hatású. A vendégek fejvesztve menekültek. Irigykedve bámultam utánuk. Ne próbáljak meg feltűnés nélkül közéjük elegyedni? Ekkor még minden út nyitva állt. Hirtelen csend támadt, a televízió is elhallgatott, később indulókat közvetített. A robbanás közelében friss, de rossz minőségű gyűlölet szaga szállt fel a bútorokból, azonnal megfájdult tőle a fejem. Azt hittem, a konyhába zárkózol, cigarettával és több napi élelemmel, elvágva utánpótlási vonalaimat. Halkan húszig számoltam minden eshetőséggel, de nem az történt. Az mintha nem is történt volna. Zúgó fejjel, elfúló lélegzettel kerülgettem a félreértéseket. Elbotlottam: alaktalan, súlyos tárgy hevert a szőnyegen. A saját megjegyzésem volt, a felismerhetetlenségig eltorzítva. Elgondolni is szörnyű, min mehetett keresztül. Zavaros fekete lé szivárgott a belsejéből, lassan tócsába gyűlt. Felpillantottam, még láttalak eltűnni a fürdőszoba ajtajában, kiváló célpontot nyújtottál, de nem voltam abban az állapotban. Nagy erővel indultam a keresésedre. Átfésültem a terepet, szinte szálanként, a tehetetlenségtől. Megközelíthetetlen voltál és meztelen. Folyattad a vizet, kértem, hogy ne folyasd. Próbáltam legalább élelmet, kötszert bejuttatni. Később nagy nehezen bejuttattam egy női

magazint és a sárga nyári ruhádat. Az órára pillantottam, láttam elmúlni. Láttam közeledni, hideg veríték csorgott a hátamon. A kádba zubogott a víz. Éveket öregedtem. A gyerekek is felnőttek. Beiskoláztuk őket. A helyzetem kezdett tarthatatlanná válni. A szekrény sarkig kitárva: a polcokon példás rendben a mulasztásaim és a hibáim, alul a nagyobbak, felül a kisebbek, gondosan összehajtogatva, szortírozva, legfelül az apróbb aljasságaim, hogy bármikor kéznél legyenek. Üvöltöttem, bár nem volt rá sok remény, hogy az omladék alatt valaki meghallaná a hangom, de mindegy, legfeljebb megsértődsz megint: „mit üvöltözel?” – próbáld kívülről nézni, suttogtam, próbáljuk tárgyilagosan, mintha nem rólunk volna szó. Jó, hát akkor majd nézem én. Kívülről azonban, a világítóudvar felől, ahová alpinista felszerelésem segítségével leereszkedtem a tetőről, a legnagyobb meglepetésemre semmi se látszott. Te ruhát teregettél, én borotválkozás közben dacosan füttyörészttem egy régi dallamot. Pedig akkor már kis híján a tettlegességig fajultunk! Megsajnáltam magunkat. Megkapaszkodtam ebben a meghitt, békés hangulatú képben, tiszta erőből belekapaszkodtam. Gondoltam, megtart az ablakkeret, de nem. Figyelmeztetni akartalak, te pedig tiltakoztál, miféle alapon, a történetek után, és tényleg, ahogy ott huzakodunk, a párkány, amin megvettem a lábam, egyszer csak kiszalad alólam. Megindult velem az ablak tokostul, rántottam magammal az egész fürdőszobát. Lihegve engedték el ekkor egymást, már láttuk, mi történt. Rohantunk át a nappaliba, persze, zuhant az is. Késő. A gyerekek, sikoltottad, előbb a gyerekeket!

Igazad volt. Szépen felöltöztettem őket, a nagyobbikat szolfézsra vittem, a kicsit ritmikus sportgimnasztikára, azután mind a kettőt ebédre, Ilonka nénihez. Amikor hazaértem, ott találtalak mozdulatlanul a romok között. Habozás nélkül rád vettem magam, görcsösen összeszorított szájadat szétfeszítettem, ajkaimat ajkadra tapasztva teljes erőből préseltem tüdődbe a levegőt. Föltéptem az inged, szívtáji masszázst alkalmaztam, az ágyra fektettelek, párnákat gyömöszöltem alád, megszabadítottalak a ruházatodtól, konyakot diktáltam beléd, alaposan berúgtunk mind a ketten, disznó szavakat sugdostam a füledbe, közben a fülcimpádat harapdáltam, simogattalak, hátha van még remény. Valami gyöngye nyöszörgés volt a válasz, igyekeztem csúcspontján halk pihegés, az is inkább csak megszokásból. Gyöngéden és rémülten veregettem kétfelől az orcád, de hiába próbálkoztam, kérdéseimre többé nem érkezett értelmes válasz. Már arra se emlékeztél, hogy hol voltál előző délután, nem tudtad megmondani, ki az a férfi, akinek a kocsijából kiszálltál, hiába sújtottam az arcodba, amit később, mondanom se kell, nagyon megbántam. Hiszen te nem tehetél semmiről, az emlékezed károsodott, kiestek belőle az együtt töltött esték és reggelek, összetévesztettél más férfiakkal, később már nem is tévesztettél össze velük. Évek teltek el így, mert ugye, ment tovább az élet, nekünk aznap estére ráadásul színházjegyünk volt.

A közvetítő

...és ha már nem vagy, azt kéri, akkor legalább ne légy, olyan nagy kérés ez, például ne viseld azt a kis régimódi fekete kalapot, ne tűzd fel a hajad, amikor váratlanul belépsz egy romos hétvégi házba, ami egyáltalán nem is hasonlít arra, ahol egyszer meglátogattad, és ne nézz rá szemrehányóan, azt üzeni, mintha nem te tehetnél róla, hogy ilyenkor az öncenzúrája működésbe lép és zavarosan kérlelni kezd, lásd be, hogy ez így képtelenség, ne kezdj vetkőzni és ne tulajdoníts jelentőséget annak, hogy ő is meztelen, maga sem érti, mert abban a házban már mások laknak, tudod, hogy el kellett adnia, mit szólnának hozzá a háziak, ha váratlanul belépnek, vagy ha a telefon csörgésére hirtelen felriad; tényleg, ezt megígértem, hogy figyelmeztetni foglak: nem kapkodhatod ki most már a telefont bárkinek a kezéből, akit ő felhív, néha hivatalos ügyben is, hogy oda nem illő szavakat suttogj a készülékbe, amitől neki a vonal innenső végén el kell némulnia, amikor fontos megbeszéltnivalója volna éppen, ezt vedd figyelembe, tényleg, és ne a szemközti ülésre szóljon a helyjegyed, ne küldj kis repülőgépeket a strand fölé kétfedelű üzenettel, ne hagyd, hogy a kezeddal ékszert, összetéveszthetetlen térdhajlatoddal harisnyát reklámozzanak, ne te köszöntsd virággal a köztársaság elnökét, de főleg ne szerepelj olyan filmekben, amelyekben a hősnő mindig a másik férfinak mond igent, ne felejts személyedre utaló tárgyakat a metróban vagy a fiókjaiban, amikről nem lehet tudni, hogy

kerültek oda, mert nagyon is jól tudja, sajnos, ne kölcsönözd ki az orra elől a könyvet, amit épp olvasni készül, kérheti-e, hogy ezt többé ne tedd,

mert az ő életében már rend van, reggelenként elszántan és céltudatosan, nem az előző este elfogyasztott túlságos mennyiségű égetett szeszes italtól zúgó fejjel, nem az ébredést követő gyötrelmes és zagyva félóra elől menekülve, hanem gondosan mérlegelt időbeosztás szerint indul el hazulról, egyenesen tehozzád, a te otthonod felé, amelynek küszöbét még sosem lépte át, és nem is fogja, ne félj, de az korántsem közömbös, hogy éppen oda nem megy és nem máshová, elérhetetlen úticélja ez, és ha gondolatban összekötnéd egyszer a helyszíneket, ahová végül megérkezik, úgy találnád, hogy ezek a pontok mind egy parabola ívén helyezkednek el, felfedeznél egy szabályszerűséget, melyben a tőled számított távolság játszik szerepet, ezért kéri, hogy ne költözz sehová, ne változtass, és ha egy mód van rá, ne változz, mert ő már nem volna képes követni ezeket a változásokat, az örökös módosítgatás kimeríti, összekuszálja távolléted geometriáját, az ív görbületét, mely minden pillanatban a körre utal, s amelyen mégis kizárt a visszatérés a kiindulási pontba,

látod, ezért vagyok én olyan nyugodt, magyarázta a felesége is, akit már nem foglalkoztat a lehetőség, hogy ha sörért vagy cigarettáért leszalad, akkor neked telefonál a sarki fülkéből és veled tudatja, mikorra vállalt éjszakai ügyeletet, vagy ha a könyvtárban a katalóguscédula leadása és a kikért könyv átvétele közti félórában olykor eltűnik, nem hozza ezt összefüggésbe azzal, hogy

miért az irodádhoz legközelebb eső könyvtárat látogatja megint, hanem belátja, hogy ennek tisztán észszerű magyarázata van, de nem kíváncsi rá, nem véletlenszerűen elejtett, amúgy gondosan fölépített keresztkérdésekből győződik meg róla, rejteget-e előle valamit, üzletfeleihez intézett megjegyzéseit nem érti valaki másnak szóló vallomásként, nem sápad bele a gondolatba, hogy többé sose látja, ha a színházi büfében egy pillanatra magára hagyja, nem próbálja kiszámítani, mennyi ideje marad két ügyfél között, költött-e aznap taxira, hagyott-e maga után megtévesztő üzeneteket, és barátai nincsenek-e beavatva egy szörnyű titokba, nincs-e a zsebében olyan kulcs, ami egy előtte ismeretlen ajtó zárjába illik, ahol a redőnyt félig leeresztik, olyan dallamok szólnak halkan, melyek iránti vonzalmát sosem osztotta, és a ritkán szellőzött régi bútorok szagára – ki takaríthat ott? – csak a legkényesebb ízlés figyel fel a hét bizonyos napjain bosszúsan és kedvetlenül hazatérő férj zakóján, a nyakkendő kötésén, ami nem ugyanúgy áll, mint reggel, vagy lehet, hogy mégis ugyanúgy áll,

nem, mert otthonuk levegőjében nem vibrál, mint manapság, sajnos, annyi más helyen, ki nem beszélt feszültség, nem kerülgetnek kényes szavakat, és ez nem is volna méltó hozzájuk, akik tudták, mire vállalkoznak, amikor vállalták egymást, ezen tehát nem változtathat külső körülmény közbejöttem, mágneses vihar, melyben a türelmesen egymáshoz hangolt műszerek egyszer csak felmondják a szolgálatot, ez szerencsére velük nem fordulhat elő, és ha semmi egyébre, arra legalább jó volt,

ami történt, hogy kiderüljön, lehet élniük együtt egy olyan lakásban – közös menekülésre, valami hebehurgya költözködésre nem is gondolnak –, ahol az időközben többször átrendezett szobák még így is és akkor is, ha erről többé nem kell, mert alapjában véve nincs mit beszélni, állhatatosan őrzik annak a néhány napnak a lenyomatát,

mikor a bútorokat összetolták, és a friss festés miatt nyitva tartott ablakon egész nap kísértetiesen lengett a függöny, mint egy ügyetlenül megrendezett álomjelentben, félálomban bámultad te is sokáig, mert csak es-ténként hagytátok el a házat, hogy lássátok, a sötétben forrón és nedvesen fénylik a város, gőzölög, mint az agyonhajszolt, reszkető lábú lovak, buzgón veritékező, sötétkék ünneplőbe öltözött külvárosok jöttek elétek, elkínzott, csenevész fáikkal, amelyek tudják, hogy nem fognak megöregedni, ez lesz a legszebb nyaruk, amire emlékezni fognak, hogy megálltatok alattuk, majd mondogatják, hogy nem lehetett továbbmenni, mert hajnalodott, és a képlékeny sötétben még járásotokhoz idomuló körvonalak hirtelen megkötöttek, minden lépés, amivel ezután próbálkoztatok, végérvényes lett, súlyos és ügyetlen, mégis azt mondtátok akkor, hogy megérte,

akkor hát tessék: lehet helyretolni a bútorokat, kellő óvatossággal képszöveget verni a falba, keresni az ismerős képek szokott helyét, lehet eltüntetni az ablakra, kilincsre, csapokra freccsent mészfoltokat, amíg a dühödtt igyekezettől csillogni nem kezd a ház, de a bútorok továbbra sem találják bevált helyüket, ide-oda vándorolnak a lakásban, összetorlódznak, mint akik

legszívesebben a zűrzavart választanák, amit a festéktől csillogó leplek alatt megízleltek egyszer,

mégis azt kéri, mert nem mondhat mást: ha el is jön évek múlva egyszer egy ugyanilyen esős nyár, amikor ismét találkozni fogtok, és pedig ugyanabban a villamos-megállóban, miért ne, vagy egy nemzetközi repülőtér előcsarnokában, rengeteg csomag lesz egyikőtöknél és a másikinál semmi sem, vagy ugyanabban a kórházban fogjátok látogatni az akkor épp hozzátok tartozókat, az egyik jön, a másik távozik, vagy temetésen, a temetések összehozzák a régi ismerősöket, akkor emlékezz majd a kérésére, és gyűrd le hirtelen támadt kíváncsiságodat, ne gyere közelebb, ne nézd meg jól magadnak, mert úgyis hiába néznéd, addigra nem lesz arca, mert nincs szüksége rá,

inkább, ha mégis megkeresnéd, ott keresd, a Búbánat-völgyben, ahol olyan vidámak voltatok, vedd le nyugodtan az inged, szárítkozz, nem látja senki, keress szamócát, ringlót, menedéket a közeledő újabb zápor elől, este az idegen házban nézegessél rosszul exponált, színes családi fényképeket, ezek a ti unokáitok, az az idős pár pedig az udvaron ti magatok vagytok, akik sose lestek, látod, így kellett volna megöregedni együtt, saját termésű bortól korán elálmosodni, ágyba bújni, ki-tárgyalni a fiatalokat, akik mint férj-feleség jelentkeztek be az Idegenforgalmi Hivatalban, mikor jön a baba, kíváncsiskodott ravaszul a néni, épp akkor vetted el, lefekvés után pedig megbeszélték, hogy reggel azt mondják majd: gyertek el jövőre is, eljönnek, ugye, hogyne jönnénk, egyszer majd biztosan, meghallgatni a

Nyári Játékokat, üzeni: ősz van most, és kemény telet ígérnek, de utána megint tavasz jön, és az emberrel, azt mondják, tavasszal mindig történhet valami, verd ki a fejedből ezt a gondolatot.

Rossz hír

Úgy látszik, elaludtam a villamoson, mert amikor felriadok, hirtelen nem tudom, hol vagyok. A végállomáson, figyelmeztet a vezető. Még soha nem jártam ebben a távoli külvárosban. Gyorsan leszálok, és anélkül, hogy egészen magamhoz térnék, habozás nélkül a helyes irányban indulok. A szervezet üzenetét viszem.

Nem tartozom az aktív állományhoz. Csodálkozom is, amikor kiszemelnek erre a feladatra, lehet, hogy ez most nem akadály. A szervezet a nagy tisztogatások idején alakult. Keletkezésének körülményeit homály fedi, céljaira csak következtetni tudok az akkori viszonyokból. Nekem különben sincs kitől kérdezősködnöm. Édesapámra, aki az alapítók egyike lehet, nem emlékszem. Valószínűleg megölték. Vonásait, a szülői ház képével együtt kitörli emlékezetemből a baleset, amely édesanyámtól is örökre elszakít. Ő hivatásának áldozata. Senki se tudott volna az ő helyében az anyai, a hitvesi és a politikai feladatnak egyszerre megfelelni. Az efeletti tépelődés korán felőrölte az egészségét szegénynek.

Engem akkor a Gellérthegy alatt helyeztek el. A gyermekkori balesetre már csak dagadt bokám és a memória rövidzáratai emlékeztetnek. Az intézetben újra megtanulok járni és beszélni. Fékezhetetlen, önző természetem kitöréseit gondos nevelés tereli a helyes irányba. Mesterségeket tanulunk, ki-ki a hajlamainak megfelelőt, bár nem valószínű, hogy e tudásnak egyszer még hasznát vehetnénk.

Amikor eljön az ideje, megtudom, ki vagyok. Már annyit ebből jónak látnak velem tudatni. Lehet egyébként, hogy akkoriban még ennyit se lett volna szabad. Az asszony, akiből születésem titkát kiszedtem, később öngyilkos lett. Remélem, nem miattam. Hiszen nem árult el semmit. Csak simogatott. Hagyta, hogy magamtól kitaláljam. A konyhán dolgozott, állítólag nagyon fiatal volt. Mások szerint az anyám lehetett volna. Állítólag volt rá utasítása. Ennek dacára elképzelhető, hogy megkínózták. A szervezet habozás nélkül áldozza fel legjobb embereit, ha titka veszélyben forog. Ezt az ifiktől hallom, de könnyen lehet, hogy csak ijesztgetni akarnak. Az aktív állomány fiatal tagjai ugyanis rajtunk gyakorolnak. Ezt nem részletezném.

Én mindig híradósnak készültem. Fejemen hallgató, amit hallok, lejegyzem és továbbítom. A megfejtés nem rám tartozik. Most se kérdem, mivégre küldtettem Rákospalota-Széchenyitelepre, bizonyára üzenetet viszek, s átadásának útját-módját majd a kellő időben megismerem. Évek telhetnek közben el, űzhetek civil foglalkozást, megházasodhatok, elválhatok, politikai meggyőződésem lehet s azt mások előtt szabadon kifejtethetem. Mintha a szervezet nem is létezne ilyenkor. Csak egyvalakivel nem találkozhatom idő előtt, „az én emberemmel”, ahogy a mieink mondanák. Se késnem nem lehet, ha a szervezetnél időszerűnek látják, hogy a rendelkezésükre álljak.

Ez az a kertkapu, amin belépek. A ház elég tágas, lakói ismerősként fogadnak, mintha mindig is közénk tartoztam volna. Ki mondja, hogy nem tartozom? A

férfi, akit keresek, nincs idehaza. Beteghez hívták, nagybeteghez. Orvos tehát vagy lelkész, de inkább legyen csak orvos.

Most már rémlik, hogy a feleségét valamikor gyengéd szálak fűzték hozzám. Ez nem a megfelelő alkalom, hogy emlékeztessen erre, gondolom, és inkább elhatározom, hogy kerülni fogom a pillantását. Ő hozza szóba, s nyomban utána ugyanazzal a félreérthetetlen mozdulattal simítja végig a karomat, amit olyan jól ismerek. Tudom, hogy ő az, a tekintetéből ráismerek, bár a vonásaiban többé nincs semmi ismerős. Ennyi idő telt volna el?

Magdi. Úgy hívták, ez az. Hogy kimerültnék látszom. Elaludtam a villamoson idejövet, magyarázom neki, nem tudom, mi van velem. Talán jót tenne, ha ledőlhetnék egy pillanatra. Titokban azt remélem, hogy ha már úgylis várnom kell, feltűnés nélkül szundíthatok kicsit. De a házban zene szól, ki-be járkálnak. Magdi fiának a barátai. Futólag bemutatja a fiút, de nem vagyok képes megjegyezni az arcát. Lehet, hogy köztük kell megöregednem? Csak alhatnék végre. Most már tudom, ha nem lennék ennyire kimerült, szánnom vagy gyűlölnöm kellene ezt a házat és aki építette, a Magdi férjét. Hogy lehetett ennyi rémes bútort összezsúfolni? Ilyen rossz zenét hallgatni? Ilyen boldogtalanul élni?

Türelmetlen leszek, követelőző. Át kell adnom azt az üzenetet, aztán ne is lássanak. Hol késik a férje? Be akarok menni a kórházba. Magdi rémulten tiltakozik. Mutatja az elhanyagolt kertet, ki fogja rendbehozni? Megkezdett, félbehagyott toldalék. Költségek. Célzások,

hogy mások ugye, mennyivel többre vitték, s hogy erről is ki tehet. Mi közöm hozzá, már bocsánat. Visszataszító, intim részletekkel traktál. A házasságukról beszél. Rosszullét környékez, mire rábeszélem, üljön be abba a rohadt autóba, ne most takarítsa ki a garázst, ne akarjon régi leveleket találni, képeslapokat egy orionos papírdobozban, térjen rá végre az országos főútvonalra, csinálja, amit mondok, használja az ablaktörlőt, mert az eleredő záportól semmit se látunk. Dörömböl a kocsi tetején, bádogszív dobogása.

A kórház kapuja előtt leállítja a motort, a kesztyűtartóból cigarettát, öngyújtót halászik elő, nem gyújt rá, csak babrál reszkető kezekkel, bevallja, hogy hazudott nekem. Elsírja magát. A férjét megoperálták. Most a vizsgálat eredményére várnak, és ő fél megtudni az igazat. Bólintok, vagy csak bólintani szeretnék, hogy tudom. Meg fog halni a férje. Hirtelen eszembe jut, ez volt az üzenet.

Zene szól egy távoli rádióból, éjszaka van. Lekötözve fekszem, mozdulni sem tudok. Infúzió, katéter, dréncső lóg belőlem. Magdi hajol fölém. Itt vagyok, mondja, hogy mondjon valamit.

– Beszéltél az orvossal? – kérdem, hogy még kínozzam egy kicsit.

Egy fellebbezés elutasítása

Ahogy felbukkant, mindjárt mondtam, hogy nem tetszik nekem, de úgy különben nem gyanakodtam semmi rosszra. Mert sokan jöttek akkoriban újak, magam is meg voltam győződve róla, hogy ezek a változások elkerülhetetlenek. Nem bántam, hogy a nyomomba szegődik, gyámoltalanságával magyaráztam, miért igyekszik mindig a közelemben maradni. Úgy bántam vele, ahogy vendéggel szokás. Nem állítom persze, hogy kedvemre lett volna a ragaszkodása, s ne nyugtalanított volna olykor a már-már hivalkodó igyekezete, hogy ne keltsen a körünkben feltűnést. Váratlan dühkitöréseit hosszas szabadkozás követte, igaz, az állapota nem lehetett valami szívderítő. Szokatlan volt eleinte és kényelmetlen is, amikor megpróbáltam sietős lépteimet az ő kacszázójához, hajlott, rossz testtartásához igazítani. Tiltakoztam – ez mégiscsak túlzás talán –, amikor gyomor- és szívbántalmaira tekintettel étrendünk megváltozott. Krónikus álmatlansága pedig egyenesen az idegeimre ment, főleg, hogy engem is felébresztett éjszakánként. Nyilván nem szándékosan. Mindig hajnali négy körül. És ha már úgysem alszunk, beszélgetnénk talán. Hogy beszéljek neki az életemről. Úgy érti, számoljak el? Nappal sohasem engedett volna meg magának efféle bizalmaskodást, ilyesmire nem is jutott idő. De egyszer a tükörben észrevettem, milyen szánakozó tekintettel figyel, amikor azt hiszi, nem veszem észre.

Mindez így elbeszélve talán túlságosan is titokzatosnak tűnik, pedig meg kell mondanom, nem voltak balsejtelveim. Ottlétét átmeneti kellemetlenségnek tekintettük, semmi többnek – vagy ezt igyekeztünk magunkkal elhíttetni. Tőlem telhetőleg követtem ismerőseim tanácsát: éljek úgy, mint eddig, és ne sokat törődjem vele. Tudják bizonyára, akik küldték, hogy miért énhozzám küldték. Ebből még valami kitüntetésféle is kiszülhet, elismerés, tekintély, amire ugyanúgy vágytam, mint a helyemben bárki, akinek naponta emberekkel kell szót értenie. Ha pedig tévedés volna a dologban, gondoltam, várjuk ki türelemmel a végét, mert az ilyen hivatalos félreértéseknek mifelénk rendszerint az látja kárát, aki túlságosan firtatja őket.

El kell ismernem, a korához képest megbízható, jó munkaerőnek bizonyult. Nekem pedig akkoriban ez volt a legfontosabb. Csak a képzelőerő, az hiányzott belőle. De eleinte az sem zavart, hogy üres tekintettel bólogat és a figyelme minduntalan elkalandozik, ha régi, kedves terveim kerülnek szóba – én akkoriban, azt hiszem, egyébről se tudtam beszélni, hiszen, hála a gondos előkészítésnek, terveim, úgy tűnt, végre a megvalósuláshoz közelednek. Kíváncsi volnék, mennyit értett meg belőlük, azt hiszem, nem sokat. Mindegy, mondtam magamnak, ha már itt van, próbáljunk meg egymással kijönni. A futó ügyeket úgyis elhanyagoltam kissé, most engedtem, hogy egyben-másban intézkedjen helyettem, talán ez volt a baj. Ezekkel többé nem foglalkozunk, jelentette elégedetten nemsokára, nekem meg nem volt rá időm, hogy a körmére nézzek.

Dolga végeztével képes volt órákig tétlenül üldögélni kedvenc karszékemben. Fogalmam se volt, mi járhat ilyenkor a fejében, ma már tudom. Várt. Sietségre csak nekem volt okom.

Mi itt az idő szorításában dolgozunk, és ennek nagyon is tudatában vagyunk. Sejtettem én, hogy mindenre nem futja majd, számot vetettem azzal is, hogy amibe belekezek, esetleg végezetlen marad. Azt pedig nemegyszer hangoztattam magam is, hogy ma már olyan feladatok állnak előttünk, amelyek a miénknél megállapodottabb, érettebb gondolkodást kívánnak. Hiszen azért hajszoltuk magunkat – nem igaz? –, hogy egyáltalán eljussunk ideig! Ezzel biztattam munkatársaimat, talán így is gondoltam.

A szabadságomat se vettem ki évek óta, csak számolgattam, hány hét, hány hónap gyűlhetett össze már. Elterveztem, hogy a megtakarított időt a lehető legtartalmasabban fogom eltölteni, a jól végzett munka nyugodalmas öntudatával, enyéim körében. Valami nagyobb szabású utazást szántam nekik, kárpótlásul a sok nélkülözésért. Bizony, a mi kirendeltségünk elég sivár. Ezt nem panaszképpen említem.

Eszembe sem jutott, hogy a helyemre pályázik! Azt hittem, megbízóim is tisztában vannak vele, miféle munkakör ez, s hogy miért rám esett a választásuk annak idején. Akárki nem való erre a posztra, ez nyilvánvaló. Ha késlekedtem is egyben-másban, olykor keserves csalódást okozva azoknak, akik a leginkább számítottak rám – mert hát ki képes eleget tenni minden várakozásnak? – és a számításaimba csúszott hibák

következményei most nyomasztóan tornyosulnak elém, ez, ha belegondolunk, eggyel több ok csupán, hogy még egyszer ne kísérletezzenek a körülményekben járatlan, új emberrel. Értékes tapasztalataimat, melyeket a kezdeti kudarcokból merítettem, és későbbi tévelygésem során oly drága áron gyarapítottam, ha akarnám, se tudnám átadni másnak. Vagy szóltak volna legalább időben! Akkor megpróbálom másképp rendezni a dolgaimat, és segítek neki, amíg beletanul. Nem akartam én mindenáron ebben az állásban megöregedni.

Egyáltalán nem akartam megöregedni! Az öregek kiállhatatlanok. Nem tehetek róla, de mostanában egyszerűen rosszul leszek, ha a szagukat megérezem a szobámban, a ruháimon. És sírba visznek a rendszeretetükkel! A jövevény is, mihelyt tehetne, rendcsinálás címén kezdte régi irataimat olvasatlanul a pincébe hordani. Ezekre nem lesz már szükség, ezzel mentegetőzött. A munkatempóm miatt. Hogy az én munkatempóm mellett hamarosan úgyis újaknak kell a hely.

Megpróbáltam beavatni az itteni viszonyokba. Sértő vonzalmaink és vonzó sérelmeink között különben hogy igazodik el? Mondhatom, buzgalmam ezúttal is hiábavaló maradt. Még csak nem is a jó szándék hiányzott belőle, csakhogy rettenetesen feledékeny, úgy vettem észre, egyre feledékenyebb. Egyáltalán, túlságosan idős ahhoz, hogy a helyemre lépjen. Nem értem, hogy lehet, hogy idáig ez nem tűnt fel senkinek! Ha engem kérdeznek, a legelső, amit a jövőben ezen a poszton megkövetelnék, az elsőrangú, kiváló emlékezőtehetség.

Hogy győzi majd kihagyó emlékezettel, tompuló érzékekkel, öreges félelmekkel és rigolyákkal, amit én még ifjú erőm teljében vállaltam el? Hol van belőle az önbizalom és a tenni akarás, ami engem egykor állítólag alkalmassá tett erre a munkára? Gyanakodva és tehetetlenül fogja végignézni, hogyan hullik szét minden, hogyan romlik el. Mert az ő hanyatló erejéből többre nem telik. De minek kellett idejőnnie? S miért ilyen rosszkor? Amikor úgyszólván akad gond épp elég, csak győzzem! Tudom, engem fog vádolni majd. Hogy feléltem a tartalékokat, elszalasztottam a lehetőségeket, amikor még voltak lehetőségek, nem is akármilyenek, ő így emlékszik majd, hogy nekem aránylag még a jobb idők jutottak. Hát beszélhetnénk erről is! De nem beszélünk, teljesen hiábavaló.

Látom viselt dolgaimat, ahogyan ő látja, megcsontosodott, makacs rosszhiszeműséggel. Ha arra gondolok, hogy ő lesz szándékaim utolsó hiteles ismerője, erőt vesz rajtam az intézkedés méltatlansága felett érzett elkeseredés, fellebbeznék, ha tudnám, kihez: ne hallgasanak rá, ne higgyenek neki!

Régóta készülök erre. Csakis a félelem tartott vissza eddig, hogy nevetségessé váljak. Nem voltak bizonyítékaim, hiszen látszólag minden maradt a régiben. Számolnom kellett azzal is, hogy ha gyanúmat másokkal megosztom – pláne feljebbvalóimmal –, csak rontok a helyzetemen, és ha valami tényleg készül ellenem, nem volna értelmesebb terhelő bizonyítékot szolgáltatnom azzal, hogy beismerem, nem vagyok ura a körülményeimnek.

Július volt, forrt körülöttünk a levegő. Mi itt nemigen henyélünk, ez köztudott. Figyelmünket állandóan ezernyi fontos apróság között kell megosztanunk, így néha épp a lényeges dolgok maradnak észrevétlenek. Igazság szerint nem is tudom, mikor furakodott be a családom bizalmába és mivel érte el, hogy az embereim hallgassanak rá. Hogy mit vártak tőle. De vártunk valamit, ezt őszintén be kell vallani, viselkedésünkre enélkül nincs magyarázat.

Szinte önkéntelenül kezdtük időbeosztásunkat az ő egyre tolakodóbb jelenlétéhez igazítani. Volt ebben – a belénk nevelt tapintaton túl – jó adag félelem is. Esténként azelőtt a konyhában beszélgettünk, a félig leszedett vacsoraasztal fölött vagy a verandára vezető lépcső tetején, szorosán átkarolva a sötétben egymás derekát. Mióta beköltözött hozzánk, erről többé szó sem lehetett. Elmaradtak a becéző szavak, a simogatások, a nyílt tréfák, esetlen ugratások, melyeken azelőtt olyan jókat derült az egész család. Átvonultunk a nappaliba – odáig nem is nevezük nappalinak a nagyobbik helyiséget –, megválogattuk a szavainkat, mindent kínosan agyonmagyaráztunk, kerültük egymás tekintetét, vettünk egy ülőgarnitúrát. Körülbelül nyolctól kilencig tartottak ezek a beszélgetések.

De ha csak lehetett, igyekeztünk inkább megszökni előle. Persze, külön-külön, nehogy megsértsük. Kedvesem korán visszavonult, könyvekkel bástyázta körül az ágyát, falta a legrosszabb fajta ismeretterjesztő irodalmat. Olvasmányai megválasztásánál rendre kikérte az ő tanácsát. Én a munkámba temetkeztem, vagy

körbejártam kétszer-háromszor a telepet. Mire vissza-
értem, már sötét volt a ház. De hagyján!

Egy reggel arra ébredek, hogy a párnám vendégünk
ősz hajszálaival van tele. Nem adhattam továbbra is a
tudatlant! Szép kedvesemre rá se bírtam nézni többé,
hiába sírt, fogadkozott nekem. Hogy is oszthatta meg az
ágyam ezzel a mogorva és tudákos, gátlástalanul hará-
koló, fújtató, verítékező fickóval! Elfog az undor, ha rá-
gondolok. Semmi se lesz abból az elutazásból!

De hiába, én vagyok a hibás. Miért bíztam rá a kertet,
a szerelőket, az orvosokat, az esküvőket, a temetőbe já-
rást, a gyerek nyelvóráit, a reggeli kávézást a feleségem-
mel, aki ilyenkor a legbeszédesebb – megannyi alkalom,
hogy nélkülözhetetlenné tegye magát. Milyen otthono-
san járt-kelt a lakásban! Ez szolgálati lakás, öregem, kö-
zölte végül egy szép napon. Keserűen vigyorgott, szét-
tárta a karját, mint aki semmiről sem tehet, most már
értettem, hogy mire készül, értettem az egészet.

Hogy rövidesen véget ér ez a vendégeskedés. És nem
fog feltűnni senkinek, a távozásom alig jár majd észre-
vehető változással.

Ha nyíltan csinálják, esküszöm, könnyebben beletö-
rődöm! Csakhogy belőlem csúfot úztek a hátam mögött.
Akik előmenetelemhez gratuláltak évről évre, akiknek
hálálkodtam és akik előtt megalázkodtam, tudták, hogy
a saját bukásomat siettetem, és titokban a markukba ne-
vettek.

Most, mielőtt még eltávolítanának, ünnepélyesen
óvást emelek az egész eljárás ellen, és a rám bízott

jogkörrel élve kérem, követelem, hogy közöljék velem döntésük indokait!

*

A fellebbezés kézhezvételétől számított harmincadik napon megnyíltak az egek csatornái: dörgött, villámlott, ömlött a zápor, emlékszem, a postás is bőrig ázott, mire biciklijével a házunkig ért.

Amit hozott, a válasz így szólt:

„Tudomásunkra jutott, hogy egy fiatalember tűnt el arrafelé, körülbelül egy emberöltővel ezelőtt. Állítólag fontos küldetésben járt, ezt ma már ugyanolyan nehéz volna bizonyítani, mint cáfolni. Annak idején sűrűn küldözgetett beszámolóiból mindenesetre megállapítható, hogy komolyan vette a dolgát. Nagyszabású, egyesek szerint nevetséges elképzelésekkel hívta fel magára a figyelmet. Lelkesen ostorozta durva és értetlen elődeinek intézkedéseit. Állhatatosan tudakolta saját hatáskörét. Jelentette, hogy körzetében a képzelet és a vágy kiapadhatatlan forrására bukkant. Sürgette a véglegesítését, hogy kidolgozhassa rendszerét. Volt, aki fényes jövőt jósolt neki. Nem ismert lehetlent, lassan megismerte a lehetlent. Váratlan nehézségekről számolt be, kétségbeejtő időhúzásról, tériszonyról, baljós jelekről, többek között egy idegen férfiről, aki a gondjaira bízott létesítmény körül ólálkodik, oda behatol, meghasonlást szít, a helyére tör. A nőknek házasságot ígér, a férfiaknak szerény, de biztos megélhetést. A jelentések aztán elmaradtak, de ezt betudtuk az akkori válságos időknek. Egyesek összefüggésbe hozták eltűnését az ön

megjelenésével. Az eset kivizsgálására a mai napig sem került sor. Bizonyára meg fogja érteni, hogy fellebbezését enélkül nem bírálhatjuk el. Tekintse változatlan bizalmunk jelének, ha most a vizsgálat lefolytatását s az intézkedés jogát önnek engedjük át.” (Olvashatatlan aláírás, elmosódott pecsét.)

Reszketett a kezemben a levél. Mire a végére értem, beláttam, nem maradt hátra más, mint hogy csekély ingóságaimat magamhoz véve örökre eltűnjek arról a vidékről. Úgy távoztam, hogy többé hátra se néztem. Mi egyebet tehettem volna?